

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КОЛЮШКО СОФІЯ ГЕННАДІЇВНА _____

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин
і зовнішньої політики, д.е.н., професор
В. В. Лимар
« _____ » _____ 2024р.

**ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНИМ АЛЬЯНСОМ В
ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ: ФАКТОР ЄДНОСТІ НАТО**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Магістерська робота

Науковий керівник:
Темірова Н.Р., д.і.н., проф.
кафедри історії та археології

Оцінка: ____ / ____ / ____

Голова ЕК:
Гижко А.П., к.політ.н., доцент

Вінниця – 2024

Колюшко С.Г. Підтримка України Північноатлантичним альянсом в протистоянні російській агресії: Фактор єдності НАТО. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У магістерській роботі досліджено явище єдності НАТО, охарактеризовано його принципи та механізми забезпечення всередині Альянсу, визначено вплив російської агресії на забезпечення єдності Північноатлантичного альянсу. Проаналізовано динаміку політики НАТО щодо України протягом 2014-2024 рр. Увага автора зосереджена на вивченні впливу фактора єдності НАТО на підтримку України в протистоянні російській агресії.

Ключові слова: єдність НАТО, підтримка України, безпекова політика, російська агресія.

87 с., табл. 1, дод. 2. Бібліограф.: 114 найм.

Koliushko S.H. The North Atlantic Alliance support of Ukraine's resist Russian aggression: the NATO unity factor. Specialty 291 «International Relations, Public Communications and Regional Studies», educational program «International Communications and Mediation in Conflict Resolution». Vasyl` Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The master's thesis examines the concept of NATO unity as a phenomenon, describes its principles and mechanisms of ensuring it within the Alliance, and identifies the impact of Russian aggression on ensuring the unity of the North Atlantic Alliance. The author analyses the dynamics of NATO's policy towards Ukraine in the period from 2014 to 2024. The author focuses on studying the impact of the NATO unity factor on supporting Ukraine in countering Russian aggression.

Key words: NATO unity, support of Ukraine, security policy, Russian aggression.

87 p., tabl. 1, add. 2. Bibliography: 113 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1 Стан наукової розробки проблеми.....	8
1.2 Джерельна основа дослідження.....	13
1.3 Методологія дослідження.....	16
РОЗДІЛ 2 ЄДНІСТЬ НАТО ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ АЛЬЯНСУ	20
2.1 Концептуалізація та ключові виміри єдності НАТО	20
2.2 Механізми забезпечення єдності Північноатлантичного альянсу	25
2.3 Вплив російської агресії на забезпечення єдності Північноатлантичного Альянсу: внутрішні виклики та протиріччя	30
РОЗДІЛ 3 ПОЛІТИКА НАТО ЩОДО ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ 2014-2024 РР.	36
3.1 Політична реакція НАТО на анексію Криму та початок війни на Донбасі.....	36
3.2 Поглиблення партнерства і оборонна підтримка	40
3.3 Стратегічне партнерство в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну.....	45
РОЗДІЛ 4 ВПЛИВ ФАКТОРУ ЄДНОСТІ НАТО НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	50
4.1 Вплив єдності НАТО на військово-технічну та оборонну підтримку України.....	50
4.2 Консолідація позицій Альянсу в реалізації фінансово-економічних та енергетичних заходів протидії російській агресії.....	58
4.3 Інтенсифікація стратегічного партнерства між Північноатлантичним альянсом та Україною	61
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	72
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність теми дослідження Сьогодні НАТО, як потужний міжнародний безпековий альянс, демонструє безпрецедентний рівень єдності у протистоянні російській агресії проти України, що актуалізує необхідність глибокого дослідження цього феномену та його впливу на ефективність підтримки України.

Прикладна актуальність дослідження впливу фактору єдності НАТО на підтримку України виявляється на кількох рівнях. На міжнародному рівні проблема проявляється у необхідності збереження та посилення консолідованої позиції Альянсу щодо протидії російській агресії, координації військової та політичної підтримки України, а також вироблення спільних підходів до стримування подальшої ескалації конфлікту. На регіональному рівні актуальність зумовлена потребою вдосконалення механізмів взаємодії між країнами-членами НАТО у Центральній та Східній Європі, посилення східного флангу Альянсу та розробки ефективних стратегій регіональної безпеки. На локальному рівні дослідження має практичне значення для України у контексті оптимізації співпраці з окремими країнами-членами НАТО, розвитку двосторонніх форматів військово-технічної взаємодії та адаптації національної безпекової політики до стандартів Альянсу.

Актуальність теми дослідження у практичному вимірі визначається необхідністю аналізу впливу фактору єдності Альянсу на ефективність допомоги Україні, оскільки стійкість підтримки безпосередньо залежить від здатності НАТО зберігати внутрішню консолідацію та спільне стратегічне бачення протидії російській агресії.

Об'єктом дослідження виступає фактор єдності НАТО.

Предметом дослідження є вплив фактору єдності Північноатлантичного альянсу на політику підтримки України.

Метою дослідження є визначення впливу фактору єдності НАТО на підтримку Альянсом України в протистоянні російській агресії.

Реалізація мети передбачає постановку таких *завдань*:

- визначити стан вивчення проблеми, охарактеризувати джерельну базу та методологічні основи дослідження;
- розкрити поняття єдності НАТО як явища;
- дослідити механізми забезпечення єдності НАТО;
- визначити вплив російської агресії на забезпечення єдності Північноатлантичного альянсу;
- проаналізувати динаміку політики НАТО щодо підтримки України протягом 2014-2024 рр. в контексті єдності Альянсу;
- з'ясувати характер стратегічного партнерства в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну;
- визначити вплив єдності НАТО на військово-технічну та оборонну підтримку України після повномасштабного вторгнення росії;
- розкрити роль консолідації позицій Альянсу в реалізації фінансово-економічних та енергетичних заходів протидії російській агресії;
- оцінити перспективи інтенсифікації стратегічного партнерства між Північноатлантичним альянсом та Україною.

Хронологічні межі кваліфікаційної (магістерської) роботи охоплюють 2014–2024 роки. Нижня межа обумовлена початком агресії росії проти України, зокрема анексією Криму та початком війни на сході України, що стало вирішальним чинником для активізації відносин між НАТО та Україною і формування нової політики Альянсу щодо підтримки України. Визначення верхньої межі зумовлено повномасштабним вторгненням росії на територію України 24 лютого 2022 року, яке триває до тепер.

Географічні межі даного дослідження мають глобальний характер, що обумовлено статусом Альянсу в міжнародних відносинах, а також наслідками російсько-української війни для світової політики.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі комплексного дослідження підтримки України Північноатлантичним альянсом у протистоянні російській агресії через призму фактора єдності НАТО.

Науково-практична значущість роботи визначається актуальністю і зумовлена потенціалом для комплексного застосування результатів в науково-дослідній, політико-прикладній та освітній сферах. Дослідження дозволяє структурувати, розширити й поглибити теоретичні знання про роль єдності Північноатлантичного альянсу, як фактора у підвищенні ефективності підтримки України в умовах збройної російської агресії. Практична цінність роботи полягає у можливості використовувати її матеріали для аналізу механізмів консолідації позицій Альянсу, координації військово-політичної підтримки України та розробки спільних підходів щодо стримування ескалації конфлікту. Здобуті результати можуть бути застосовані в освітньому процесі для підготовки лекцій, проведення семінарів і спеціалізованих курсів, спрямованих на вивчення міжнародних відносин і світової політики, міжнародної безпеки, проблематики війни та миру зовнішньої політики України. Матеріали дослідження можуть мати цінність як для академічної спільноти, так і для практиків у сфері міжнародних відносин і безпекової політики, які працюють над питаннями євроатлантичної інтеграції України та координації міжнародної підтримки в умовах повномасштабної російської агресії.

Апробація результатів дослідження. Основні частини та положення кваліфікаційної (магістерської) роботи були апробовані у формі публікацій тез доповідей на всеукраїнській та міжнародній науково-практичних конференціях:

1. Колюшко С. Г. Вплив внутрішніх розбіжностей на єдність НАТО в підтримці України у протистоянні російській агресії. Всеукраїнська науково-практична конференція «Україна у світовому історичному просторі». Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції. Маріупольський держаний університет. Київ, 22 листопада 2024 р.

2. Колюшко С. Г. Єдність НАТО як ключовий фактор підтримки України в умовах російської агресії. VI Міжнародна наукова конференція «Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального

суперництва». Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції. Львів, 17 грудня 2024 р.

Структура кваліфікаційної (магістерської) роботи обумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, чотирьох розділів, дванадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Робота розміщена на 87 сторінках, з яких на основний текст складає 72 сторінки. Список джерел та літератури містить 114 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Стан наукової розробки проблеми

Представлений розділ присвячено систематизації та критичному огляду наукового доробку щодо підтримки України Північноатлантичним альянсом в протистоянні російській агресії в контексті фактору єдності НАТО. Дослідницький фокус спрямовано на комплексний аналіз праць українських та іноземних науковців, що розкривають багатовимірність досліджуваної проблематики. На основі проведеного теоретико-методологічного аналізу буде визначено ключові дослідницькі вектори та здійснено оцінку рівня теоретичної розробленості означеного питання в академічному дискурсі.

Усі наукові роботи, дотичні до проблематики дослідження, можна умовно поділити на три великі групи, кожна з яких репрезентує окремий аспект вивчення проблеми єдності НАТО та його взаємодії з Україною в умовах російської агресії:

- 1) теоретичні роботи дослідження єдності міжнародних організацій;
- 2) дослідження еволюції відносин НАТО-Україна;
- 3) наукові праці з конкретних аспектів взаємодії НАТО з Україною в контексті протидії російській агресії.

Перейдемо до детального розгляду кожної з представлених груп.

Теоретичне осмислення феномену безпекових спільнот бере початок з наукових досліджень лібералізму 1950-х років К. Дойча [66], коли було запропоновано розглядати Північноатлантичний регіон як простір мирного врегулювання спільних соціальних проблем між державами-учасницями. Описуючи процес становлення безпекової спільноти, К. Дойч майже не приділяв уваги питанню взаємної довіри його членів – на відміну від своїх послідовників, для К. Дойча довіра була лише чинником, що забезпечував більшу передбачуваність поведінки, а не мірою рівня безпеки. Дослідник акцентує увагу на значенні комунікаційних процесів у формуванні єдності

міжнародних організацій. Його концепція демонструє, як через інтенсивні комунікації та взаємодію формується відчуття спільності та єдності між різними міжнародними акторами, що призводить до створення стійких міжнародних об'єднань.

Неоліберальний інституціоналізм, представлений працями Р. Кохейна [74,75,76], акцентує увагу на ролі міжнародних інститутів та режимів у формуванні єдності. Р. Кохейн розглядає єдність міжнародних організацій крізь призму формування стійких інституційних механізмів взаємодії. У своїй праці «After Hegemony» дослідник аргументує, що міжнародні інститути створюють фундаментальну основу для довготривалої співпраці через зменшення транзакційних витрат та подолання інформаційної асиметрії між акторами міжнародних відносин [73].

Подальший розвиток цієї концепції відбувся завдяки представникам конструктивістського напрямку, зокрема Е. Адлера та М. Барнетта які у своїй праці «Security Communities» [59] запропонували альтернативний теоретичний підхід до розуміння міжнародних відносин, що відрізнявся від реалістичної та ліберальної парадигм.

У конструктивістській інтерпретації безпекова спільнота постає як міждержавне регіональне об'єднання, що характеризується стійкими очікуваннями мирного врегулювання суперечностей без застосування організованого насильства. Теоретична модель базується на взаємозалежності трьох основних компонентів: спільної ідентичності, що ґрунтується на визначених нормах і цінностях; довіри щодо дотримання цих норм членами спільноти; практичних механізмів відтворення та потенційного розширення спільноти.

Е. Адлер та М. Барнетт дотримуються ідеї, що співтовариство безпеки, засноване на міцній упевненості його членів у мирному розвитку взаємин, не може з'явитися, якщо немає взаємної довіри та спільної ідентичності серед його учасників [59]. На їхню думку, існує складна система взаємин між поняттями «довіри», «передбачуваності поведінки» та «мирного розвитку»:

передбачуваність поведінки є запорукою довіри, у той час як важливим аспектом передбачуваності поведінки є очікування мирного перебігу подій, що, у свою чергу, лежить в основі співтовариства безпеки [59]. Вони стверджують, що «держави-члени цієї спільноти мають бути носіями спільних базових цінностей, вироблених громадськими та політичними інститутами, держави мають бути готові та здатні швидко та адекватно реагувати на зміни у взаєминах, що досягається за рахунок лояльності одна до одної та наявності почуття спільноти, крім цього, держави мають бути інтегровані між собою настільки, щоб вони не бачили іншого варіанту розвитку взаємин, крім мирного».

Важливо зазначити, що дана концептуальна структура не претендує на абсолютну незмінність — можливе критичне переосмислення норм та цінностей, проте зберігаються фундаментальні взаємні очікування щодо поведінкових патернів учасників та існують механізми врегулювання потенційних кризових ситуацій.

Вивчення трансатлантичної безпекової спільноти демонструє, що формування спільної ідентичності відбувається на основі синтезу ліберально-демократичних норм внутрішньополітичного устрою та принципів міждержавної взаємодії, які включають самообмеження, діалог та неподільність безпеки. Це створює інституційне підґрунтя для розвитку довіри, де врегулювання конфліктів здійснюється через консультативні механізми, а безпека набуває колективного характеру.

Системний підхід, розвинений К. Боулдінгом [61], пропонує розглядати єдність міжнародних організацій як невід'ємну характеристику глобальної системи міжнародних відносин. Дослідник наголошує на взаємозалежності всіх елементів системи та їхньому взаємному впливі, що створює основу для розуміння механізмів формування організаційної єдності.

Неофункціоналістський підхід, представлений у працях Е. Хааса [70] стверджує, що інтеграція в певних функціональних сферах сприяє зростанню співпраці між державами і в кінцевому підсумку призводить до глибшої

інтеграції на більш широкому рівні. Він вважав, що інтеграційні процеси можуть привести до передбачуваної єдності в міжнародних організаціях, навіть без формальної політичної або військової єдності між державами.

Підхід реалістів до міжнародних організацій характеризується скептицизмом щодо їх здатності досягти справжньої єдності. Реалісти вважають, що міжнародні організації є відображенням інтересів великих держав, а не автономними акторами, здатними встановити глобальний порядок. Вони підкреслюють, що різні національні інтереси країн, а також анархічна природа міжнародної системи, за якою діють держави, створюють численні перешкоди для ефективної співпраці в межах міжнародних організацій. Згідно з поглядами таких дослідників, як Г. Моргентау [80], К. Уолтца [110] та Дж. Міршамейєр [78], міжнародні організації можуть бути лише інструментами для вирішення конфліктів, але їхня єдність є умовною і залежить від волі сильних держав. Дослідники наголошують, що ефективність міжнародних організацій обмежена їхньою залежністю від великих держав та їхніх стратегічних інтересів.

Проаналізувавши представлені підходи, найбільш переконливим видається системний підхід К. Боулдінга, оскільки він дозволяє комплексно розглядати феномен єдності міжнародних організацій, враховуючи як структурні, так і функціональні аспекти їхньої взаємодії.

Наступний пласт робіт щодо проблематики єдності НАТО в контексті російсько-української війни активно досліджується як західними, так і українськими науковцями. У працях М. О'Хенлона розкриті практичні аспекти оборонної політики НАТО та виклики для Альянсу в контексті російської агресії [90]. Дж. Голдгейр та І. Даалдер у спільних дослідженнях аналізують питання єдності НАТО та її впливу на ефективність протидії російській загрозі [100].

Значний внесок у вивчення євроатлантичного вектору зробили українські дослідники. Можна виділити роботи, які є особливо значущими в дослідженні відносин НАТО з Україною на різних етапах становлення: І.

Долгова [14], О. Власюка [7], Л. Білоус [3], М. Павлюка [25] тощо. Безпекове співробітництво в історичній перспективі з запропонованою періодизацією між НАТО та Україною активно досліджується такими науковцями: М. Алексієвець та Л. Алексієвець [2], Т. Мелещенко та І. Волошин [23]. Відтак В. Горбулін досліджує гібридні загрози та їх вплив на консолідацію НАТО, О. Литвиненко зосереджується на трансформації архітектури європейської безпеки [22], а Г. Перепелиця [26] аналізує динаміку відносин Україна-НАТО в контексті регіональних конфліктів.

Дослідження М. Павлюка та Л. Коврик-Токар [77], С. Федуняка [54], представляють комплексний аналіз концептуальних засад та практичних вимірів взаємодії України з Північноатлантичним альянсом, розкриваючи як загальносистемні особливості цих відносин, так і їх специфічні характеристики.

Інша група робіт зосереджує свою увагу на конкретних аспектах взаємодії НАТО з Україною в контексті протидії російській агресії. Цінними є дослідження І. Тодорова [48], та О. Деменка [11] О. Кушти [21], котрі аналізують еволюцію відносин між НАТО та Україною в умовах повномасштабної війни.

Виходячи з вищенаведеного, можна констатувати, що аналіз наукової літератури свідчить про наявність значної теоретичної бази щодо єдності міжнародних організацій загалом, численних досліджень еволюції відносин НАТО-Україна та праць з конкретних аспектів взаємодії НАТО з Україною в контексті протидії російській агресії. Водночас примітна відсутність спеціалізованих досліджень саме фактору єдності НАТО та його впливу на підтримку України. Хоча окремі аспекти взаємодії НАТО з Україною в контексті протидії російській агресії вивчаються, бракує комплексного дослідження, яке б аналізувало вплив фактору єдності НАТО на ефективність підтримки України, особливо в контексті повномасштабної війни. Таким чином, наявна очевидна потреба у комплексному дослідженні підтримки

України Північноатлантичним альянсом у протистоянні російській агресії саме через призму фактора єдності НАТО.

1.2 Джерельна основа дослідження

При підготовці кваліфікаційної (магістерської) роботи автором було використано джерела різноманітних груп. Умовно за видовою ознакою їх можна поділити наступним чином:

- офіційні документи і матеріали НАТО;
- документи органів влади окремих держав;
- виступи і промови держаних і політичних діячів;
- матеріали засобів масової інформації;
- статистичні джерела;
- довідкова література НАТО.

Перша група джерел характеризується офіційними документами і матеріалами НАТО, котрі становлять основу для аналізу, висновків та рекомендацій даного дослідження. Офіційні документи НАТО мають особливу цінність, оскільки вони включають стратегічні концепції, резолюції, декларації та інші офіційні заяви, що визначають напрямки розвитку і принципи співпраці серед країн-членів НАТО [6, 9-10, 15, 17-20, 24, 28, 103]. Вони надають ясне розуміння політики Альянсу щодо єдності та спільних зусиль у забезпеченні безпеки, особливо в умовах сучасних загроз, таких як агресія росії проти України. Зокрема, вони допомагають розкрити внутрішні механізми забезпечення єдності, відображають консенсус серед країн-членів та можуть бути використані для вивчення рівня співпраці і взаємної підтримки всередині НАТО. Найбільшу цінність для дослідження має використання таких документів для аналізу того, як НАТО визначає свої стратегічні пріоритети, а також розгляду того, як ці документи відображають динаміку

єдності Альянсу в умовах зовнішніх загроз. Офіційні позиції, викладені в таких матеріалах, дозволяють зрозуміти, як Альянс регулює взаємодію між своїми членами та як ці документи сприяють формуванню спільної політики щодо України. Однак варто зауважити, що офіційні документи можуть обмежуватися формальною лінією політики і не завжди відображають внутрішні протиріччя чи суперечності серед країн-членів, що може бути недоліком для повного аналізу єдності НАТО в реальних умовах.

Друга група джерел – це документи органів влади окремих держав. Такі джерела мають важливе значення для дослідження єдності НАТО, оскільки вони відображають національні інтереси та позиції країн-членів щодо політики Альянсу, зокрема стосовно внутрішньої єдності Альянсу та підтримки України. Вони можуть включати урядові звіти, парламентські доповіді, офіційні заяви, законодавчі акти, рішення урядів та інші документи, що визначають політичні пріоритети держав щодо важливих питань міжнародної безпеки. Відтак, використання таких джерел дають можливість дослідити внесок окремих країн-членів (США, Польщі, Сполученого Королівства, Німеччини) [31, 60, 92, 103, 105] у загальну стратегію НАТО, як вона ставиться до підтримки України, скільки ресурсів виділяє на оборону, на фінансову та військову допомогу, а також які національні інтереси визначають її політику щодо росії. Крім того, ці документи дозволяють зрозуміти, як національні уряди інтегрують свої національні стратегії в колективні зусилля Альянсу. Вони також важливі для дослідження внутрішніх дебатів і протиріч усередині НАТО, оскільки вказують на можливі розбіжності в позиціях держав-членів, що можуть впливати на ефективність політики Альянсу, включаючи рішення щодо допомоги Україні, санкцій проти росії чи інших аспектів колективної безпеки.

Третя група джерел, а саме виступи і промови державних і політичних діячів є не менш важливими для дослідження проблематики магістерської роботи. В промовах представників держав можна знайти інформацію про офіційні погляди і позиції щодо ключових питань міжнародної безпеки,

зокрема щодо російської агресії та підтримки України. Виступи лідерів НАТО та держав-членів на самітах, у парламентських залах чи в медіа можуть містити політичні оцінки щодо змін у стратегічних пріоритетах, а також виявляти ступінь солідарності серед союзників [55, 57, 69]. Вони також можуть служити інструментами для виявлення тих елементів єдності чи розбіжностей, які існують всередині Альянсу, і впливають на розвиток політики НАТО щодо підтримки України. Вони дають можливість аналізувати риторику і дипломатичні стратегії, а також з'ясувати, які питання розглядаються як пріоритетні для забезпечення єдності Альянсу в умовах конфлікту в Україні. Крім того, в промовах можуть бути висвітлені плани щодо розвитку військової та економічної допомоги Україні, що дозволяє більш детально дослідити механізми цієї підтримки в контексті єдності Альянсу.

Четверта група джерел включає матеріали засобів масової інформації, які оперативно збирають та публікують інформацію стосовно тих чи інших подій [24, 32-34, 40-41, 43-44, 46-47, 97, 102].

ЗМІ висвітлюють зміни в політичних рішеннях, заяви від НАТО та окремих його членів, а також публічні позиції, що дозволяє простежити, як змінювалась підтримка України з боку Альянсу. Оскільки медіа швидко публікують новини, вони надають реальну картину політичних подій, відображаючи реакцію на нові виклики та події,

До п'ятої групи належать статистичні дані та соціологічні джерела, що, є важливими для аналізу форм і динаміки підтримки України країнами НАТО. Статистичні дані Кільського університету світової економіки дозволяють отримати кількісну оцінку обсягів допомоги — зокрема, дані про військову та економічну допомогу, а також про кількість і частоту навчальних програм чи поставок озброєння [106]. Це забезпечує фактичну основу для визначення масштабів та характеру підтримки України з боку Альянсу.

Шоста група джерел — це довідкова література. Вона є важливим елементом для вивчення ролі Альянсу у міжнародній безпеці та його підтримки України. Довідники НАТО містять структуровану інформацію про

функціонування організації, її основні принципи, політичні рішення та стратегії [11,13]. Зокрема, вони надають відомості про інституційні механізми взаємодії країн-членів, програми партнерства, а також ініціативи щодо підтримки країн-партнерів

Завдяки такому підходу до групування джерел, автор має можливість забезпечити всебічний аналіз предмета дослідження, висвітлити теоретичні засади та практичні аспекти. Кожен з видів джерел має свої переваги та недоліки, і їх використання потребує аналізу та критичної оцінки з метою забезпечення найвищої якості дослідження.

1.3 Методологія дослідження

Магістерське дослідження спирається на сукупність методів, принципів і підходів. Для досягнення мети дослідження було застосовано низку наукових методів, кожен з яких сприяв всебічному аналізу об'єкта та предмета дослідження.

У методології дослідження принцип наукової об'єктивності передбачає всебічне висвітлення подій, процесів та явищ, без заздалегідь висунутих висновків. Цей аналіз має бути неупередженим та адекватним, позбавленим емоційних оцінок, продиктованих особистими симпатіями, ідеологічною та політичною кон'юнктурою. Цей принцип також вимагає врахування різних точок зору на проблему, що розглядається. Все це можна досягти шляхом залучення до дослідження широкого кола різноманітних джерел інформації, а також опрацювання всієї доступної наукової літератури. З метою з'ясування сутності підтримки України Північноатлантичним альянсом в протистоянні російській агресії принципово важливо взяти до уваги максимальну кількість факторів, що впливали на її розгортання.

Принцип синергії надав можливість розглянути єдність НАТО як цілісне системне явище, що характеризується особливими властивостями, які неможливо звести до простої суми позицій окремих країн-членів Альянсу. Застосування цього принципу дозволило виявити, як консолідована позиція НАТО щодо підтримки України формується через взаємопідсилюючу взаємодію національних політик, спільних цінностей та стратегічних інтересів держав-членів. Синергетичний підхід уможливив дослідження механізмів самоорганізації Альянсу в умовах російської агресії, еволюції його політики щодо України та трансформації системи колективної безпеки в Європі.

Принцип когерентності дозволив проаналізувати синхронізацію процесів у різних сферах взаємодії НАТО з Україною – від військово-технічної співпраці до політико-дипломатичної підтримки. Через призму когерентності було простежено, як синхронізовані дії країн-членів НАТО у наданні допомоги Україні формують нову якість стратегічного партнерства. Врахування цього принципу дало змогу виявити взаємозв'язок між посиленням російської агресії та інтенсифікацією підтримки України з боку Альянсу, а також дослідити, як узгоджені дії членів НАТО у військовій, економічній та енергетичній сферах створюють комплексний ефект протидії агресору.

Методологічною основою дослідження впливу фактора єдності НАТО на підтримку України у протистоянні російській агресії слугував комплексний міждисциплінарний підхід, що базується на синтезі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Системний підхід забезпечує всебічне бачення НАТО як складної політичної системи, де єдність виступає ключовим інтеграційним фактором. Цей підхід дає можливість аналізувати взаємозалежність політичних, військових, економічних та соціальних аспектів діяльності Альянсу, зокрема його підтримки України. Застосування системного аналізу дозволило визначити роль єдності НАТО у забезпеченні ефективної відповіді на російську агресію, а також у виробленні стратегічних рішень.

Діалектичний підхід сприяє дослідженню єдності НАТО в динаміці: від внутрішніх суперечностей і криз до консолідації Альянсу перед зовнішніми загрозами. Цей підхід забезпечив розуміння, як російська агресія стимулювала зміну балансу сил і активізацію спільної діяльності країн-членів НАТО на підтримку України.

Структурно-функціональний підхід застосовано для аналізу НАТО як системи міжнародних відносин, де ключовими елементами є держави-члени, керівні органи Альянсу, стратегічні документи та механізми ухвалення рішень. Цей підхід дозволив оцінити роль кожного структурного елемента у забезпеченні єдності НАТО та її впливу на підтримку України.

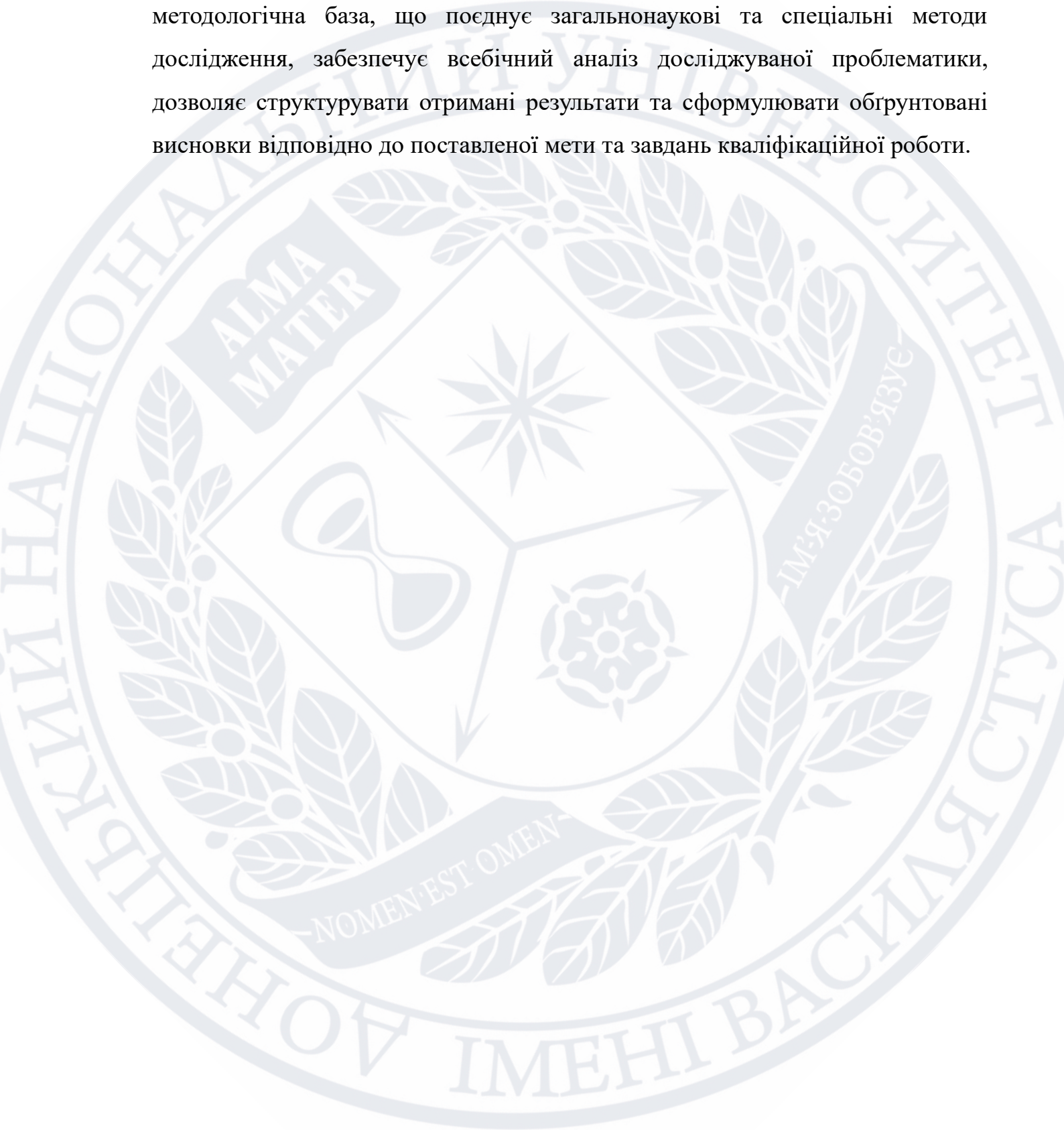
Індуктивний метод дозволив аналізувати конкретні кейси, пов'язані з політикою НАТО щодо України в період з 2014 до 2024 року. На основі емпіричних даних було визначено закономірності та тенденції, які характеризують вплив єдності Альянсу на його стратегічні рішення.

Порівняльно-історичний метод забезпечив аналіз динаміки змін у політиці НАТО протягом 2014-2024 років, дозволяючи оцінити, як зовнішні виклики вплинули на внутрішню консолідацію Альянсу. Метод узагальнення допоміг сформулювати ключові висновки щодо впливу єдності НАТО на реалізацію політики підтримки України.

Метод контент-аналізу дав змогу дослідити офіційні заяви лідерів НАТО, включно з виступами Генерального секретаря та представників держав-членів. Це дозволило встановити, як риторика, пов'язана з єдністю Альянсу, впливала на оцінку підтримки України та демонстрацію солідарності у відповідь на російську агресію. Контент-аналіз дозволив структурувати дані щодо військово-технічної допомоги, зокрема у форматі «Рамштайн», санкційних заходів проти Росії та інших форм підтримки України, зокрема у сфері енергетики та економіки. Це сприяло визначенню зв'язку між рівнем єдності Альянсу та ефективністю реалізації таких заходів.

Отже, комплексне дослідження визначення впливу фактору єдності НАТО на характер і масштаби підтримки України в умовах протистояння

російській агресії ґрунтується на системному застосуванні широкого спектру теоретичних та емпіричних методів наукового пізнання. Запропонована методологічна база, що поєднує загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, забезпечує всебічний аналіз досліджуваної проблематики, дозволяє структурувати отримані результати та сформулювати обґрунтовані висновки відповідно до поставленої мети та завдань кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2

ЄДНІСТЬ НАТО ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ АЛЬЯНСУ

2.1 Концептуалізація та ключові виміри єдності НАТО

Північноатлантичний альянс є унікальним міжнародним об'єднанням, яке понад сім десятиліть забезпечує ефективне функціонування завдяки фундаментальним принципам єдності. Історична еволюція принципу єдності НАТО бере свій початок від заснування організації у 1949 році [17]. Початково єдність розглядалась переважно через призму протистояння спільній радянській загрозі. З часом концепція єдності трансформувалась у більш комплексне розуміння, що включає спільне реагування на широкий спектр викликів безпеки, від тероризму до кібератак. Особливо помітною стала важливість єдності після закінчення Холодної війни, коли НАТО довелося адаптуватися до нових геополітичних реалій [17].

У сучасному контексті НАТО виступає не лише як військовий союз, але й як спільнота демократичних держав, об'єднаних прагненням до миру, стабільності та безпеки в євроатлантичному просторі. Базуючись на принципах демократії, індивідуальної свободи та верховенства права, Альянс створює міцний фундамент для політичної та військової співпраці між державами-членами [17]. Від початкової мети стримування радянської загрози НАТО еволюціонувала у багатофункціональний Альянс, здатний протистояти широкому спектру сучасних загроз. Альянс продовжує демонструвати безпрецедентну здатність до адаптації, розширення та трансформації, зберігаючи при цьому свої основоположні цінності та принципи.

Стратегічна концепція 2010 року «Активне залучення, сучасна оборона», ухвалена на Лісабонському саміті, адаптувала бачення єдності НАТО в умовах багатополярного світу [99]. У документі підкреслювалася необхідність узгоджених політичних позицій і спільних військових зобов'язань між державами-членами, щоб підтримати здатність Альянсу діяти координовано.

Такий підхід дозволяв Північноатлантичному альянсу забезпечувати безпеку переважно через стримування традиційних загроз, як-от збройні конфлікти та терористична діяльність, завдяки підвищенню рівня згуртованості як на політичному, так і на військовому рівні. У сфері кризового менеджменту документ передбачав розширення спектру операцій з врегулювання криз, посилення цивільно-військової взаємодії та розвиток потенціалу превентивної дипломатії. Кооперативна безпека розглядалася через призму розширення партнерських відносин, політики «відкритих дверей» та розвитку діалогу з росією.

Стратегічна концепція 2022 року, прийнята на Мадридському саміті в умовах радикальної зміни безпекового середовища, запропонувала суттєво переосмислене бачення єдності НАТО [81]. Основним каталізатором цих змін стала російська агресія проти України, яка продемонструвала необхідність посилення військового виміру єдності Альянсу. Документ визначив чотири ключові напрями трансформації єдності:

- посилення стримування та оборони;
- протидію гібридним загрозам;
- зміцнення трансатлантичної єдності;
- підтримка міжнародного порядку.

Порівняльний аналіз стратегічних концепцій 2010 та 2022 років виявляє суттєву еволюцію в розумінні єдності НАТО. По-перше, відбувся перехід від широкого партнерства до чіткого фокуса на колективній обороні. Якщо концепція 2010 року робила акцент на розвитку партнерських відносин та діалогу, то документ 2022 року пріоритезує посилення колективної оборони та стримування. По-друге, трансформувався підхід до розуміння загроз: від широкого спектра викликів безпеці, включаючи тероризм, до концентрації на протидії державним акторам та гібридним загрозам.

Особливо помітною є зміна у ставленні до росії: від партнерства та діалогу в 2010 році до визнання її основною загрозою європейській безпеці в

2022 році. Така трансформація відображає фундаментальні зміни в безпековому середовищі та необхідність адаптації механізмів забезпечення єдності Альянсу. Крім того, еволюціонувала концепція стійкості: від переважно військових аспектів до комплексного підходу, що включає цивільну стійкість та протидію гібридним загрозам.

Відмінність стратегічних концепцій 2010 та 2022 років дозволяє констатувати значну трансформацію підходів НАТО до забезпечення єдності, що відображає як зміни в глобальному безпековому середовищі, так і внутрішню еволюцію Альянсу. Попри суттєві зміни в підходах, основоположні принципи єдності НАТО – політична солідарність, військова інтеграція та спільність демократичних цінностей – залишаються незмінними. Трансформація концепції єдності НАТО демонструє еволюційний характер розвитку Альянсу та його спроможність ефективно реагувати на зміни в глобальному безпековому середовищі. Вона має комплексний характер і охоплює політичний, військовий та ціннісний виміри єдності НАТО, демонструючи адаптивність організації та її здатність відповідати на сучасні виклики безпеки.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо доцільним розглядати під концептуальною основою єдності НАТО багатовимірну модель, що відображає здатність Альянсу функціонувати як цілісна система колективної безпеки через консолідацію політичної волі, військових спроможностей та ресурсного потенціалу держав-членів на основі спільних демократичних цінностей та взаємних зобов'язань. Солідарність визначається та закріплена у статті 5 Північноатлантичного договору, що проголошує принцип колективної оборони: «напад на одного чи кількох з країн-членів Альянсу в Європі чи Північній Америці розглядатиметься як напад на всіх» [19]. Таким чином, єдність НАТО підкріплюється юридично обов'язковими зобов'язаннями країн-членів надавати один одному допомогу у випадку агресії, але ефективне функціонування Альянсу залежить від здатності країн-членів взаємодіяти на різних рівнях.

Відтак, основні аспекти єдності проявляються у трьох ключових вимірах: 1) *стратегічному*; 2) *операційному*; 3) *нормативному*. Кожен з цих вимірів має свої особливості та виклики, що впливають на загальну консолідацію Альянсу.

Стратегічний вимір єдності НАТО передбачає формування спільного розуміння безпекового середовища та узгодження підходів до реагування на виклики, що включає колективну оцінку загроз, визначення пріоритетів у сфері безпеки та оборони, а також розробку узгоджених стратегій протидії потенційним супротивникам. Як зазначає Голдгейер, досягнення стратегічного консенсусу часто ускладнюється різними геополітичними інтересами та безпековими пріоритетами держав-членів [100]. Зокрема, держави Східної Європи традиційно приділяють більше уваги загрозам з боку росії, тоді як південний фланг Альянсу фокусується на викликах, пов'язаних з міграцією та регіональною нестабільністю.

Оперативний вимір єдності НАТО відображає здатність збройних сил країн-членів ефективно взаємодіяти під час спільних військових операцій та навчань. Цей вимір, на відміну від стратегічного, характеризується найвищим рівнем консолідації та інтеграції в Альянсі. Ключовим аспектом оперативної єдності Північноатлантичного альянсу є техніко-технологічна інтеперабельність військових систем та озброєнь держав-членів, що ґрунтується на формуванні спільної військової культури, доктрин та підходів до застосування збройних сил [79]. Багаторічна співпраця, обмін досвідом та спільна підготовка сприяли виробленню уніфікованого бачення, принципів і стандартів ведення військових дій. Результатом стала поява професійної спільноти військовослужбовців, які ідентифікують себе не лише з національними, а й з колективними інтересами НАТО. Проте, попри високий рівень оперативної інтеграції, в цьому вимірі також існують потенційні виклики та джерела напруги. Нерівномірний розподіл оборонних витрат між країнами-членами, коли окремі союзники не виділяють необхідних ресурсів на розвиток військових спроможностей, може негативно впливати на загальну

оперативну готовність Альянсу. Крім того, надмірна військова залежність деяких держав-членів від США також створює ризики для рівноправності та взаємної довіри в рамках НАТО.

Нормативний вимір єдності Альянсу ґрунтується на спільному прагненні держав-членів до захисту демократії, індивідуальної свободи та верховенства права [29]. Тож фундаментальні цінності формують ідеологічну основу Північноатлантичного альянсу та визначають його стратегічні цілі й завдання.

Відповідно, основними принципами єдності НАТО є:

- Принцип неподільності безпеки, який передбачає, що безпека кожного члена нерозривно пов'язана з безпекою всього Альянсу.
- Принцип солідарності, що виражається у взаємній підтримці та допомозі між членами організації.
- Принцип транспарентності, який забезпечує відкритість у прийнятті рішень та обміні інформацією.
- Принцип консультацій, що передбачає постійний діалог між членами з усіх важливих питань безпеки

При цьому єдність НАТО не передбачає повної уніфікації позицій держав-членів, а радше відображає їхню здатність досягати консенсусу щодо критично важливих питань безпеки та оборони при збереженні певного простору для врахування національних особливостей та інтересів

Взаємозв'язок між цими вимірами має синергетичний характер, коли успіхи чи проблеми в одному аспекті неминуче впливають на інші. Саме тому єдність НАТО слід розглядати як динамічний процес, що потребує постійної уваги та узгодження позицій держав-членів.

Отже, єдність НАТО становить багатовимірне явище, що відображає здатність держав-членів досягати консенсусу у вирішенні ключових безпекових питань на основі спільних демократичних цінностей, взаємної підтримки та узгоджених політико-військових підходів. Вона реалізується через інтеграцію у трьох основних вимірах: стратегічному, що забезпечує формування спільного бачення безпекового середовища; операційному, який

ґрунтується на техніко-технологічній та військовій взаємодії; нормативному, що закріплює ідеологічні засади Альянсу. Здатність Альянсу адаптуватися до нових викликів при збереженні своїх фундаментальних цінностей визначає стійкість його консолідації в умовах мінливого безпекового середовища.

2.2 Механізми забезпечення єдності Північноатлантичного альянсу

У теорії міжнародних відносин забезпечення єдності міжнародних організацій розглядається як багатовимірний процес інституційної взаємодії, що базується на кількох фундаментальних засадах.

По-перше, це принцип колективного прийняття рішень, який передбачає наявність формалізованих механізмів узгодження позицій держав-членів та досягнення спільних рішень [73].

По-друге, це інституціоналізація процедур координації, що забезпечує систематичний характер взаємодії між учасниками організації та створює стабільну основу для підтримання єдності [109].

Як ми вже зазначили в попередньому підрозділі виділяють три ключові виміри забезпечення єдності в міжнародних організаціях (стратегічний, операційний та нормативний). При цьому ефективність механізмів єдності значною мірою залежить від їхньої здатності забезпечувати баланс між національними інтересами держав-членів та колективними цілями організації.

У контексті військово-політичних альянсів особливого значення набуває концепція так званої «стратегічної єдності», яка передбачає не лише узгодження позицій на політичному рівні, але й забезпечення оперативної сумісності та координації військових потенціалів держав-членів. Така єдність досягається через складну систему інституційних механізмів, що охоплюють різні рівні взаємодії - від політичного керівництва до військово-технічної співпраці [108].

Забезпечення стабільності та згуртованості в рамках великих міжнародних організацій, таких як Організація Північноатлантичного договору, є надзвичайно складним завданням. Членство в таких альянсах передбачає консолідацію зусиль численних держав з різноманітними політичними, економічними та соціокультурними характеристиками. Тому для підтримання функціональності та ефективності діяльності НАТО вкрай важливо мати дієві механізми, здатні сприяти збереженню єдності її учасників.

Ключову роль у забезпеченні консолідації зусиль держав-членів НАТО відіграє розгалужена система взаємопов'язаних інституційних органів. Кожен з них виконує специфічні функції, які в сукупності створюють надійний фундамент для підтримання згуртованості та ефективності діяльності всього альянсу.

З моменту свого заснування НАТО зазнала значних реформ і розширення, однак, коли йдеться про процес прийняття рішень, найвищий керівний орган Альянсу - Північноатлантична рада (ПАР), що залишається відносно незмінним з моменту його створення, передбаченого статтею 9 Північноатлантичного договору [29].

ПАР відповідає за всі рішення, які приймає Альянс та збирається на різних рівнях:

- на рівні послів;
- на рівні міністрів закордонних справ і міністрів оборони;
- на рівні прем'єр-міністрів;
- на рівні глав держав [13].

Варто зазначити, що на якому б рівні не відбувалося засідання ПАР, усі його рішення матимуть однакову силу та відображатимуть точку зору кожного уряду.

Водночас Альянс складається з ряду підлеглих і відповідальних комітетів перед Північноатлантичною радою, яка готує її засідання та забезпечує виконання її рішень. Існує близько 250 робочих комітетів, які

збираються частіше або рідше і розглядають низку актуальних для Альянсу питань [63].

ПАР єдиний орган, здатний створювати нові допоміжні органи, такі як Група ядерного планування (ГЯП) або Військовий комітет (ВК), які вважаються необхідними для виконання договорів і угод, укладених державами-членами [28]. Комітет оборонного планування (КОП), який також був одним із вищих органів НАТО, який ухвалював рішення, було розпущено згідно з реформою комітету в червні 2010 року, а його функції передано ПАР [63]. Такі дії вказують на те, що всередині інституційних органів Альянсу постійно відбуваються трансформаційні зміни, спрямовані на адаптацію до нових викликів, водночас забезпечуючи збереження єдності на найвищому рівні між державами-членами Альянсу.

Важливу організаційну підтримку діяльності НАТО також забезпечує Міжнародний секретаріат, здійснюючи експертно-аналітичне супроводження, підготовку засідань керівних органів та координацію взаємодії між країнами-членами [12].

Військовий комітет НАТО, у свою чергу відіграє особливу роль у забезпеченні військово-технічної єдності Альянсу. У сучасних умовах ВК відіграє ключову роль у трансформації військових можливостей НАТО відповідно до нових загроз та викликів 21 століття. Основна роль Комітету полягає в тому, щоб надавати Північноатлантичній раді рекомендації щодо військової політики та стратегії на основі консенсусу, які вважаються необхідними для спільної оборони території НАТО та для виконання рішень щодо операцій і місій НАТО та керувати стратегічними командуваннями. Особлива увага приділяється розвитку експедиційних можливостей, кібербезпеці та протидії гібридним загрозам Північноатлантичного альянсу. [79].

Військовий комітет НАТО регулярно організовує зустрічі з країнами-партнерами на рівні національних військових представників (щомісяця) та на рівні головних військових керівників (два рази на рік), щоб обговорювати

питання військового співробітництва. Окрім того, комітет може збиратись у різних форматах, наприклад, у межах Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) або спеціально для розв'язання питань, пов'язаних з актуальними військовими операціями [79].

Крім інституційних механізмів, ключову роль у забезпеченні єдності НАТО відіграють загальні принципи, закладені в основу функціонування Альянсу. Так, за відсутності чіткої процедури голосування НАТО розробила набір звичайних практик прийняття рішень, відомий як «правило консенсусу». Правило не є обов'язковим у юридичному сенсі, однак є інституціолізованою нормою яка по суті залишається незмінною [62].

Правило консенсусу є прикладом принципу «один за всіх, усі за одного» зобов'язань НАТО щодо колективної оборони та відображає його структуру як Альянсу незалежних та суверенних країн. Рішення НАТО виражають колективну волю урядів країн-членів, прийняту за спільною згодою, а не рішенням наднаціональної влади. Згідно з правилом, жоден союзник не може бути примушений затвердити позицію або вжити заходів проти своєї волі [64]. Це особливо важливо для рішень щодо потенційного використання військової сили, які є одними з найбільш політично чутливих для будь-якого союзника. Навіть стаття 5, яке є ключовим положенням Договору про колективну оборону 1949 року, не вказує на те, який тип допомоги повинен надавати кожен союзник у разі нападу на територію іншого [19].

За допомогою правила консенсусу НАТО може розбудувати політичну та військову солідарність через Альянс загалом, не нав'язуючи універсальних стандартів своїм різноманітним членам. Це правило змушує союзників проводити якнайширші консультації, щоб отримати підтримку своїх ідей. Жодного союзника, великого чи малого, не можна сприймати як належне. Навіть США, незважаючи на свою помітну роль в НАТО, покладаються на правило консенсусу, щоб захистити свої інтереси, сформулювати погляди інших союзників та інтегрувати ідеї, запропоновані цими союзниками, щоб покращити американську пропозицію.

Роль Генерального секретаря та його колег полягає в тому, щоб зобов'язуватися підтримувати консенсус між державами-членами щодо загальної спрямованості політики НАТО. Якщо консенсусу не досягнуто, Північноатлантична рада разом із Генеральним секретарем намагаються найкращим чином відповісти на нові виклики, внести зміни для досягнення необхідного консенсусу [83]. Це означає, що Альянс діє на основі спільної діяльності всіх держав-членів на користь колективної та конкретної співпраці. Їхня солідарність відображається в щоденній діяльності Альянсу в політичній, оборонній, військовій та інших сферах. Оскільки Альянс не є монолітною організацією, не виключено, що будуть виявлені певні відмінності в поглядах держав-членів. Проте, завдяки основному принципу переговорів – консультаціям, держави готові знаходити взаєморозуміння та рішення, які були б прийнятними всіх.

Консультації є наступним важливим механізмом у процесі прийняття рішень в Альянсі, що сприяє досягненню єдності між членами НАТО. Процес консультацій може набувати різних форм — від простого обміну інформацією до узгодження позицій з важливих питань [15]. Наприклад, на вищому рівні консультації стосуються ознайомлення з заходами та рішеннями, які уряди застосували або планують застосувати, та рішеннями, які матимуть прямий чи опосередкований зворотний зв'язок щодо інтересів інших союзників.

Такі консультації часто включають цілеспрямовані дебати, метою яких є досягнення консенсусу щодо політики, яку має бути реалізовано спільно, і, як результат, прийняття колективних рішень, які підтримує весь Альянс. Усі принципи добровільної співпраці, поваги до національного суверенітету та прийняття рішень на основі консенсусу лежать в основі як двосторонньої, так і багатосторонньої співпраці між країнами-членами НАТО, а також між НАТО та країнами-партнерами [12].

Враховуючи багатосторонній характер Альянсу, однією з форм консенсусного прийняття рішень є правовий інститут – процедура мовчання [107]. Згідно з такою процедурою, будь-які рішення та резолюції, представлені

в ПАР, не потребують голосування «за», як це було б у системі, заснованій на однастайності. Натомість передбачається, що всі країни підтримують запропоновані рішення, при цьому кожна держава має можливість висловити свою опозицію приватно, що дозволяє зберегти вигляд солідарності та уникнути конфліктів на публічному рівні.

Цей механізм має на меті швидке досягнення угод, зокрема в умовах складних ситуацій, завдяки своєму неконфронтаційному характеру. Однак на нашу думку, він також має свої недоліки. Відтак, різні рівні внеску членів Альянсу, особливо великих держав, таких як США, Великобританія та Франція, можуть надавати їм значно більший вплив у прийнятті рішень. Менші країни, хоча й не виступають відкрито проти великих держав, все ж вагаються у питаннях, де останні мають значну військову або ядерну перевагу.

Підбиваючи підсумок, можна зазначити, що збереження єдності є надзвичайно важливим завданням у функціонуванні міжнародних організацій, особливо таких великих та складних структур, як НАТО. Розгалужена система керівних органів, принцип консенсусу, практика постійних консультацій, а також діяльність спеціалізованих агентств - всі ці елементи в сукупності створюють надійний фундамент для підтримання згуртованості та ефективності діяльності альянсу. Водночас зазначені механізми мають і певні недоліки, пов'язані з нерівністю впливу великих та малих держав-членів. Втім, загалом ця система сприяє забезпеченню стабільності та ефективності функціонування НАТО як потужного військово-політичного союзу.

2.3 Вплив російської агресії на забезпечення єдності Північноатлантичного Альянсу: внутрішні виклики та протиріччя

Ескалація геополітичної напруженості між росією і Заходом після початку російської агресії проти України у 2014 році підсилила існуючі

внутрішні протиріччя серед держав-членів НАТО, ставлячи під загрозу єдність та ефективність Альянсу.

Попри безпрецедентну консолідацію союзників по НАТО у відповідь на російську агресію проти України, було б передчасно стверджувати про повне подолання внутрішніх протиріч та нормативних викликів, що постають перед Альянсом як спільнотою безпеки. Війна в Україні оголила внутрішні розбіжності серед держав-членів НАТО, зокрема через ностальгічні почуття, історичну ворожнечу, розподіл оборонного внеску та сильну залежність від російського енергетичного імпорту.

Одним із найсерйозніших викликів, з якими стикається співтовариство безпеки, є *дефіцит довіри та політичні розбіжності серед членів НАТО*. Як наголошують дослідники-конструктивісти, ключовою умовою розвитку та збереження спільноти безпеки є встановлення та підтримка довіри між її членами. Це соціальне явище залежить від оцінки спільноти щодо того, що кожен актор поводитиметься відповідно до нормативних очікувань групи [59]. Проте в останні роки ключові союзники поводитися таким чином, що суперечить нормативним очікуванням НАТО, тим самим підриваючи довіру, яка лежить в основі спільноти безпеки.

Найбільш дестабілізуючим фактором виявилася криза довіри між США та європейськими союзниками. Період президентства Дональда Трампа став особливо складним для трансатлантичних відносин та єдності НАТО. Його адміністрація фактично поставила під сумнів основоположний принцип Альянсу — безумовне дотримання зобов'язань щодо колективної оборони. Трамп неодноразово критикував НАТО як «застарілу» організацію та публічно висловлював невдоволення щодо європейських союзників, які не виконували погоджені фінансові зобов'язання у сфері оборони [101]. Ця критика мала під собою реальне підґрунтя — як зазначав генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, у 2017 році лише п'ять країн-членів Альянсу виділяли на оборону погоджені 2% від свого ВВП, що було незначним зростанням порівняно з 2014 роком, коли цей показник виконували лише 3 країни (*Додаток А*) [46]. Однак

агресивна риторика та погрози з боку американської адміністрації створили атмосферу непевності щодо майбутнього організації та підірвали довіру між союзниками в критично важливий період посилення російської загрози.

Крім цього вторгнення росії в Україну виявило *суттєві недоліки в оборонних потужностях Альянсу*. По-перше, з моменту закінчення холодної війни Альянс надмірно зосередився на концепції спільної безпеки, що призвело до нехтування колективною обороною попри нависаючу загрозу з боку росії в Східноєвропейському регіоні. Європейські країни-члени значно скоротили військові витрати, зменшили запаси озброєння та недостатньо інвестували в модернізацію. Тривале недофінансування оборонного сектору в мирний час призвело до значного зниження боєготовності збройних сил, що безпосередньо вплинуло на можливості підтримки України державами-членами Альянсу після 24 лютого 2022 року [114]. Показовим є приклад Німеччини, де на початок 2022 року менше половини наявної військової техніки перебувало у боєздатному стані [72].

По-друге, тривале недофінансування призвело до занепаду оборонної промисловості. У період між російською окупацією Криму в 2014 році та повномасштабним вторгненням 2022 року керівництво НАТО та очільники американських оборонних підприємств неодноразово попереджали про неготовність промислової бази до можливого збільшення виробництва в умовах конфлікту. Проте ці застереження, які лунали як публічно, так і через приватні канали, залишилися без належної уваги урядів [107]. Як наслідок, багато виробничих ліній з виготовлення артилерійських боєприпасів у США та Європі сповільнили роботу або припинили діяльність.

Така тенденція зумовлена дихотомією у сприйнятті країнами-членами Альянсу загрози з боку росії, наслідком якого є асиметричний підхід деяких держав-членів щодо надання військової допомоги Україні та впровадження санкційної політики стосовно росії. Держави Східної Європи, зокрема Польща та країни Балтії, демонструють більш рішучу позицію щодо посилення військової підтримки України і наполягають на необхідності жорсткого

стримування агресора, що обумовлено їх географічною близькістю до зони конфлікту та історичним досвідом взаємодії з росією [67]. Натомість деякі західноєвропейські держави, зокрема Франція та Німеччина, тривалий час демонстрували більш компромісний підхід.

Цей контекст підкреслює наступний виклик – *залежність деяких країн Альянсу від російських енергоносіїв*, а також вплив внутрішньополітичних факторів, зокрема *захоплення державних інституцій російськими інтересами*. Яскравим прикладом цього є позиція уряду Угорщини: хоча країна засудила російське вторгнення, вона утримується від надання військової допомоги Україні та забороняє транзит зброї через свою територію. Крім того, Будапешт демонструє відверту опозицію до санкційної політики Європейського Союзу проти росії та блокує виділення фінансової підтримки Україні. Такі дії пов'язані з намаганням отримати доступ до заморожених коштів ЄС у розмірі 30 мільярдів євро, які були заблоковані європейськими інституціями через проблеми з верховенством права та демократичними стандартами в країні [43]. Окрім того, угорське керівництво тривалий час гальмувало процес вступу північноєвропейських держав до НАТО та систематично виступає проти обговорення перспектив членства України в Альянсі [50]. Подібна позиція Угорщини узгоджується із загальним курсом її уряду, який характеризується посиленням авторитарних тенденцій, зростанням націоналістичної риторики та відходом від фундаментальних цінностей сучасної об'єднаної Європи. Такі кроки, у свою чергу, посилюють напруженість у відносинах не тільки з рештою Європи, але й головним чином всередині НАТО.

Туреччина також виступає прикладом неоднозначного впливу на єдність Північноатлантичного альянсу. В першу чергу це пояснюється багаторічним напруженням відносин Анкари із США через кризу в секторі Гази. Р. Ердоган намагається балансувати між колективним Заходом і росією. В контексті війни з одного боку, Анкара продемонструвала підтримку України, зокрема через постачання безпілотників Bayraktar TB2, які відіграли важливу роль у протидії російським силам, а також закриття проток для військових кораблів росії

відповідно до Конвенції Монтре [95, 102]. З іншого боку, Туреччина не приєдналася до західних санкцій проти Москви та продовжує співпрацювати з нею в економічній сфері, зокрема через імпорту російських енергоносіїв, розвиток торгівлі та туристичного потоку. Така політика викликає напруженість всередині Альянсу, оскільки підриває спільну жорстку позицію НАТО щодо росії. Крім того, блокування Анкарою вступу Швеції до Альянсу демонструє незалежний зовнішньополітичний курс, що ускладнює процеси прийняття рішень.

Таким чином, Туреччина, прагнучи збалансувати відносини із Заходом та росією, виступає як стратегічний союзник, але одночасно створює виклики для єдності Альянсу, зважаючи на її прагматичний підхід до війни в Україні.

Однак, варто відзначити, що російська агресія стала каталізатором важливих змін у політиці країн НАТО. Створення спеціальних фондів модернізації збройних сил, збільшення оборонних бюджетів та активізація військово-промислової кооперації свідчать про усвідомлення необхідності системних змін у підходах до колективної безпеки [42].

Наразі ключовим завданням для керівництва НАТО є пошук механізмів збереження досягнутого рівня єдності та динаміки співпраці у довгостроковій перспективі. Особливої ваги цій тезі надає позиція президента США Джо Байдена, який наголосив на необхідності довготривалого стратегічного партнерства: «Ми повинні зараз взяти на себе зобов'язання брати участь у цій боротьбі на довгострокову перспективу. Ми повинні залишатися єдиними сьогодні, завтра і післязавтра. І на наступні роки та десятиліття» [69].

Таким чином, єдність Північноатлантичного альянсу постає багатовимірним і складним феноменом, що відображає здатність держав-членів досягати консенсусу у вирішенні ключових безпекових викликів на основі спільних демократичних цінностей, взаємної підтримки та узгоджених політико-військових стратегій. Консолідація НАТО реалізується через три критичні виміри: стратегічний, операційний та нормативний, а здатність Альянсу адаптуватися до нових геополітичних реалій при збереженні

фундаментальних цінностей визначає стійкість його внутрішньої структури. Розгалужена система керівних органів, принцип консенсусу, практика постійних консультацій та діяльність спеціалізованих агентств створюють інституційний фундамент для підтримання колективної згуртованості, незважаючи на наявні дисбаланси впливу між великими та малими державами-членами. Російська агресія висвітлила внутрішні протиріччя серед членів НАТО та в окремих аспектах їх значно загострила. Серед внутрішніх викликів ми можемо виділити: дефіцит довіри та політичні розбіжності, асиметричний розподіл оборонного тягаря, поглиблення політичної поляризації всередині Альянсу, залежність окремих країн Альянсу від російських енергоносіїв, захоплення державних інституцій російськими інтересами НАТО мають безпосередній вплив на збереження єдності Альянсу на стратегічні перспективи України.

РОЗДІЛ 3

ПОЛІТИКА НАТО ЩОДО ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ 2014-2024 РР.

3.1 Політична реакція НАТО на анексію Криму та початок війни на Донбасі

Російська агресія проти України у 2014 році, що розпочалася з незаконної анексії Кримського півострова та подальшої ескалації конфлікту на Донбасі, стала переломним моментом у розвитку європейської системи безпеки та змусила НАТО фундаментально переосмислити свою роль у Східній Європі. В рамках дослідження політичної реакції Альянсу на ці події ми спробували врахувати складний комплекс факторів, що впливали на її формування: від геополітичних міркувань та інституційних можливостей до внутрішньої динаміки організації та трансформації сприйняття загроз європейській безпеці.

Перша офіційна реакція НАТО була сформульована під час екстреного засідання Північноатлантичної ради 2 березня 2014 року, де Альянс категорично засудив військове втручання росії в Україну як порушення фундаментальних принципів міжнародного права, Статуту ООН та положень Гельсінського заключного акту [18]. Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен у своєму виступі охарактеризував дії Росії як «найсерйознішу загрозу європейській безпеці та стабільності з часів закінчення холодної війни» [57].

Протягом наступних місяців відбулася серія екстрених засідань Північноатлантичної ради на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони, що сформувало комплексну політичну позицію НАТО щодо російської агресії, включаючи повну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, невизнання незаконної анексії Криму та призупинення практичного співробітництва з росією, залишивши при цьому відкритими

канали політичного й військового зв'язку для обміну інформацією, запобігання непорозумінням та підвищення передбачуваності [5].

Однак, початковий підхід Північноатлантичного альянсу обмежувався переважно політичними заявами та дипломатичним тиском, що відображало обережність Альянсу та певну неготовність до прямого протистояння з росією. Це пояснюється тим, що протягом попередніх двох десятиліть НАТО розглядало росію як потенційного партнера, а не як джерело безпосередньої загрози.

Уельський саміт НАТО, що відбувся 4-5 вересня 2014 року ознаменував початок нової політики Альянсу. На саміті був ухвалений План дій щодо готовності (Readiness Action Plan), який передбачав:

- створення сил дуже високої готовності чисельністю 5000 військовослужбовців;
- розширення Сил реагування НАТО до 40 тис. осіб;
- створення восьми передових командних пунктів у східних країнах-членах [104].

До найважливіших зобов'язань, зазначених у декларації саміту НАТО в Уельсі у 2014 році, належать:

- постійна та ротаційна присутність військових частин Організації Північноатлантичного договору в країнах східного флангу;
- створення матеріально-технічного забезпечення військових частин, які перебувають у країнах Східного флангу на основі ротації або під час проведення військових маневрів союзників;
- створення структур командування, підтримки та безпеки на східному фланзі Об'єднаної оперативної групи дуже високої готовності у складі Сил реагування НАТО;
- оновлення планів надзвичайних ситуацій НАТО та можливість створення постійних оборонних планів колективної оборони;
- активізація військових навчань і маневрів союзників у країнах східного флангу;

- підвищення спроможності країн Східного флангу приймати збройні сили союзників шляхом створення відповідних об'єктів інфраструктури та баз з військовою технікою на території цих країн;

- реформування Багатонаціонального корпусу Північний Схід [108].

Генеральний секретар Расмуссен 24-25 червня 2014 року вирішив створити кілька нових трастових фондів НАТО для сприяння розвитку обороноздатності України [108]. Всього було запущено п'ять програм допомоги у розбудові ефективної безпеки та системи захисту. Країни, які заявили про готовність брати в них участь, відповідали за реалізацію та фінансування програм.

Північноатлантичний Альянс підтримав українські реформи у таких сферах:

- командування, управління, зв'язок та комп'ютери С4 (Канада, Німеччина, Велика Британія);
- логістика та стандартизація (Чехія, Нідерланди, Польща);
- кіберзахист (Румунія);
- процес переходу та трансформації у військовій кар'єрі (Норвегія);
- медична реабілітація (країна фінансування – Болгарія) [84-88].

Така союзницька підтримка України була радше символічним починанням, позбавленим реального та практичного значення. Країни-члени чітко заявили, що вони не братимуть військової участі у війні в Україні. Окрім запевнень про важливість України як партнера для НАТО і про розвиток військової співпраці в сфері тренувальної підтримки та спільних навчань, Україна не отримала ані запевнень про відкриті двері Альянсу, ані декларацій про надання озброєння чи військової техніки. Північноатлантичний альянс обмежився жестами солідарності та підтримки, які хоч і мали міжнародне значення, проте були не здатні зупинити дії росії.

У рамках інституційного розвитку було суттєво розширено формати співпраці з Україною. Започатковано щорічні національні програми під егідою Комісії Україна-НАТО, які стали ключовим інструментом планування та

оцінки реформ [89]. Створено Спільну робочу групу з оборонної реформи, яка забезпечила експертну підтримку трансформації оборонного сектору України.

В 2016 році під час саміту у Варшаві ухвалили Комплексний пакет допомоги Україні [111]. Метою ухваленого пакету стало посилення співпраці між НАТО та Україною в процесі реформування української системи оборони. Очікувалось, що реформи сприятимуть збільшенню потенціалу та розширенню можливостей збройних сил Києва, що призведе до зміцнення безпеки та зниження рівня сприйнятливості до різних типів загроз (традиційних і нетрадиційних) української держави. В цілому Комплексний пакет допомоги передбачав надання додаткової підтримки в п'яти сферах: консультації (включаючи захист критичної інфраструктури), реформи сектору оборони та безпеки, освіта та навчання, розмінування та протидія саморобним вибуховим пристроям, а також знешкодження вибухових боєприпасів.

Крім цього, підтвердженням поглибленої взаємодії Альянсу з Україною на саміті у Варшаві стало створення платформи НАТО-Україна з протидії гібридній війні - для аналізу та обміну досвідом щодо протистояння гібридним загрозам [4]. Однак, незважаючи на одностайну дипломатичну підтримку України членами НАТО, під час саміту проявились певні розбіжності між союзниками стосовно того, яку саме позицію слід зайняти щодо росії. Деякі союзники в Центральній та Східній Європі закликали до більш рішучої демонстрації готовності та спроможності НАТО захищати їх. Зокрема лідери Польщі та країн Балтії виступали за розміщення військ НАТО на їхній території. Інші союзники застерігали від подальшої «мілітаризації» відносин НАТО з росією. Офіційні особи в Німеччині, наприклад, заявили, що постійне розміщення військ у державах-членах, які раніше входили до Радянського Союзу, може являти собою контрпродуктивну провокацію росії [67]. Як наслідок, дивергентність союзників по НАТО створювала певні обмеження для вироблення єдиної стратегії Альянсу на початковій фазі воєнного конфлікту, що прямо впливало на масштаби практичної підтримки України.

Таким чином, незважаючи на категоричне засудження російської анексії та початок війни на території Донбасу, у практичному вимірі позиція НАТО не була консолідованою та характеризувалася значними коливаннями від суто дипломатичних заяв до поступового формування комплексного підходу з конкретними військовими та інституційними механізмами протидії.

3.2 Поглиблення партнерства і оборонна підтримка

Партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору у період до повномасштабного вторгнення характеризувався суттєвою інтенсифікацією взаємодії та розширенням спектру практичної співпраці. На тлі напруження ситуації на Сході України і інтенсифікації бойових дій собливої актуальності набуло поглиблення практичного оборонного співробітництва. В цей час, зі свого боку український уряд на законодавчому рівні закріпив членство України в НАТО як зовнішньополітичний курс, що стало важливим сигналом про серйозність намірів держави щодо євроатлантичної інтеграції [31].

Логічним етапом розвитку подальшої співпраці став Брюссельський саміт НАТО 2018 року, де було підтверджено рішення Бухарестського саміту 2008 року щодо майбутнього членства України в Альянсі [9]. На прес конференції Генеральний секретар вкотре запевнив, що: «Альянс неухильно дотримується, прийнятих раніше, рішень у світлі євроатлантичних прагнень України», наголосивши, що «з нетерпінням очікує подальшого прогресу українських реформ» [58]. Він також підтвердив, що Україна і в подальшій співпраці може розраховувати на політичну і практичну підтримку.

Стратегічний оборонний бюлетень 2016 року репрезентував концептуальну модель інституційної трансформації Збройних Сил України, яка передбачала комплексну модернізацію військової системи шляхом

імплементатії стандартів та принципів функціонування безпекових структур країн-членів Північноатлантичного альянсу [45].

Державна програма розвитку Збройних Сил на 2017-2020 роки деталізувала механізми практичної реалізації задекларованих у бюлетені трансформаційних процесів, окресливши конкретні інституційні, організаційні та технологічні параметри реформування оборонного сектору держави.

У практичному вимірі поглиблення партнерства між НАТО і Україною розвивалося за кількома ключовими напрямками:

- військово-технічна допомога, включаючи постачання нелетального обладнання та техніки;
- консультативно-дорадча підтримка через роботу трастових фондів НАТО;
- підготовка військовослужбовців ЗСУ за стандартами Альянсу [45].

Особливе значення мала діяльність Спільної робочої групи з оборонної реформи, яка координує процес імплементатії стандартів НАТО в українському оборонному секторі. Стратегічне значення стандартизації виходить за межі вузьковійськового виміру, детермінуючи процеси євроатлантичної інтеграції України, підвищення рівня національної безпеки та ефективності оборонної системи держави.

На початку головною метою реформ було визначено приведення збройних сил та оборонної промисловості у відповідність із західними стандартами, а також забезпечення оперативної сумісності збройних сил із силами НАТО та ЄС, особливо в рамках міжнародного розгортання. До 2020 року цей план було переглянуто, і оперативна сумісність з НАТО стала головним пріоритетом.

Головним механізмом впровадження стандартів НАТО виступають Угоди про стандартизацію (STANAG). Під стандартами НАТО (STANAG-Standardization Agreement) варто розуміти міжнародні угоди, які регламентують загальні правила, визначають спільний порядок дій,

закріплюють єдину термінологію і встановлюють умови уніфікації технічних процесів, а також озброєння та військової техніки країн-членів НАТО [45].

З 2014 року процес стандартизації оборонних спроможностей України пройшов декілька ключових етапів розвитку.

Перший етап характеризувався початком системних змін у секторі безпеки і оборони України початку російської агресії. У цей період було ухвалено нову Стратегію національної безпеки України та Воєнну доктрину, які визначили курс на євроатлантичну інтеграцію [8]. Розпочалося впровадження перших стандартів НАТО, насамперед у сфері управління та зв'язку.

Другий етап відзначився інтенсифікацією процесів стандартизації. Було ухвалено Стратегічний оборонний бюлетень України, який визначив конкретні цілі та завдання оборонної реформи відповідно до стандартів НАТО [37]. У цей період значна увага приділялася реформуванню системи командування та контролю, впровадженню стандартів оперативного планування та логістичного забезпечення.

Третій етап характеризувався поглибленням процесів стандартизації та практичною імплементацією вже прийнятих стандартів. Особлива увага приділялася питанням оперативної сумісності з силами НАТО, стандартизації процедур бойової підготовки та матеріально-технічного забезпечення. За цей період було впроваджено понад 200 стандартів НАТО у різних сферах військової діяльності [45].

Особливістю поточного етапу є прискорена адаптація внаслідок безпосереднього бойового досвіду та активної підтримки країн-партнерів. Бойові дії фактично виступили каталізатором впровадження стандартів НАТО, продемонструвавши критичну важливість оперативної сумісності та уніфікованих підходів до ведення сучасних бойових дій. Трансформаційні процеси охоплюють не лише технічний, але й соціокультурний вимір, передбачаючи формування нової військової ідентичності, заснованої на

принципах демократичного цивільного контролю, поваги до прав людини та особистої відповідальності військовослужбовців.

Варто зазначити, що процес стандартизації виявив низку особливостей та закономірностей. По-перше, спостерігалася чітка кореляція між інтенсивністю впровадження стандартів та рівнем зовнішніх загроз. По-друге, процес стандартизації мав нерівномірний характер у різних сферах: найбільший прогрес було досягнуто у сфері оперативного планування та управління, тоді як у сфері матеріально-технічного забезпечення темпи були повільнішими через об'єктивні фінансові та технічні обмеження. Крім цього, темпи модернізації війська виявились недостатніми через низку внутрішніх викликів: корупційні прояви, застарілі підходи військового керівництва, що успадкувало радянські традиції, недосконалість механізмів демократичного цивільного нагляду та брак чіткої стратегії розвитку. Це породило сумніви щодо доцільності значних інвестицій у програми допомоги країнам-партнерам НАТО. Хоча внутрішні перепони для військової трансформації в Україні та інших пострадянських державах є добре вивченими та очевидними, покладати відповідальність за складнощі у взаєминах між Україною та НАТО виключно на Київ було б помилково. До проблем у співпраці також призвели розбіжності у баченні пріоритетів оборонних реформ після 2014 року, неузгодженість критеріїв оцінки прогресу та відсутність спільного розуміння щодо оптимальної моделі розвитку українських збройних сил.

У 2019 році в Брюсселі на 28 засіданні Спільної робочої групи з оборонно-технічного співробітництва між Україною та НАТО учасниками зустрічі було затверджено та підписано нову версію Дорожньої карти співпраці у оборонно-технічній сфері між Україною та НАТО [30]. Предметом фахового обговорення стали операційні аспекти кооперації в рамках програмних ініціатив профільних структур Альянсу, зокрема: Агенції НАТО з підтримки та постачання, Агенції НАТО зі зв'язку та інформації, а також спеціалізованих груп у форматі Конференції національних директорів з озброєння.

У 2020 році відбулася знакова подія у процесі євроатлантичної інтеграції України - Північноатлантична рада 12 червня офіційно надала їй статус «Партнера розширених можливостей» в рамках Ініціативи оперативної сумісності партнерства [82]. Означений статус забезпечує українській стороні принципово новий рівень взаємодії з НАТО, що включає розширену участь у військових маневрах, доступ до оперативного потенціалу Альянсу, поглиблений інформаційний обмін та оцінку безпекової ситуації. Паралельно у вересні 2020 року Президент України Володимир Зеленський затвердив нову Стратегію національної безпеки, яка інституційно закріпила курс на членство в НАТО та забезпечила правове підґрунтя для поглиблення особливого партнерства [8, 35]. Відповідно у березні 2021 року була затверджена нова «Стратегія воєнної безпеки», яка замінила попередню військову доктрину 2015 року [37].

Підводячи підсумок, у контексті триваючої російської агресії Альянс продемонстрував послідовну єдність у підтримці територіальної цілісності України та наданні військово-технічної допомоги. Це знайшло відображення у практичному співробітництві, що розвивалося за ключовими напрямками: військово-технічна допомога, консультативно-дорадча підтримка через трастові фонди та підготовка військовослужбовців за стандартами НАТО. Російська агресія стала потужним каталізатором прискореної адаптації українського оборонного сектору до стандартів Альянсу, продемонструвавши критичну важливість оперативної сумісності та уніфікованих підходів до ведення сучасних бойових дій. Попри наявність певних внутрішніх викликів (корупція, інерція радянських підходів), процес євроатлантичної інтеграції України, особливо з боку нашої держави продемонстрував стійку позитивну динаміку, підкріплену солідарною позицією країн-членів НАТО щодо підтримки реформ оборонного сектору України.

3.3 Стратегічне партнерство в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну

Ескалація безпекової ситуації в регіоні, що характеризувалася систематичним нарощуванням військової присутності збройних сил росії у безпосередній близькості до державних кордонів України протягом тривалого періоду, досягла критичної точки після здійснення неспровокованого повномасштабного вторгнення на територію суверенної держави 24 лютого 2022 року. Зазначені обставини зумовили необхідність термінового скликання засідання Північноатлантичної Ради, де було засуджено росію як прямого агресора, так і білорусь, як держави, котра сприяла цьому нападу. Країни-члени Альянсу закликали «негайно припинити військові дії та вивести всі війська з території України» [4, 98].

НАТО суттєво активізувало свою підтримку України, реалізувавши комплекс масштабних заходів оборонного та стратегічного характеру. Першим стратегічним кроком стало значне посилення східного флангу Альянсу шляхом розгортання восьми багатонаціональних бойових груп у країнах Балтії, Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії та Болгарії [24]. Другим визначальним елементом стало суттєве нарощування військової присутності в регіоні, що включало, зокрема, розміщення додаткових систем протиповітряної та протиракетної оборони для забезпечення комплексного захисту східноєвропейського простору.

Хоча спочатку позиція Північноатлантичного Альянсу характеризувалася певною амбівалентністю (НАТО розглядало можливість використання перспективи членства України як потенційного дипломатичного інструменту в перемовинах з росією) подальший розвиток подій призвів до кардинальної трансформації позиції Альянсу. Ця зміна була зумовлена низкою ключових факторів: по-перше, неочікуваною стійкістю та готовністю українських збройних сил у протистоянні російській агресії; по-друге, усвідомлення того, що експансіоністські амбіції кремля росії становлять системну загрозу не тільки для самої України, а й для всієї євроатлантичної

безпеки; по-третє, єдністю міжнародної спільноти щодо необхідності стримування російської агресії. Додатковим каталізатором стало розкриття численних воєнних злочинів російських військ на окупованих територіях, що остаточно делегітимізувало можливість дипломатичних поступок агресору за рахунок українських інтересів.

У результаті цього переосмислення країни НАТО розгорнули багаторівневу систему підтримки України. Політико-дипломатичний вимір цієї підтримки набув особливої інтенсивності: дипломатичний корпус країн-членів НАТО сконцентрував зусилля на збереженні єдності коаліції, створенні ефективних механізмів координації через спільні робочі групи та проведенні регулярних багатосторонніх консультацій.

Під час Мадридського Саміту у червні 2022 року НАТО здійснила важливі кроки щодо підтримки України. Зокрема, було прийнято нову Стратегічну концепцію НАТО 2030 та оновлено Комплексний пакет допомоги для України, який передбачав всебічну підтримку держави.

Пакет допомоги включав декілька ключових напрямків:

- трансформацію військового оснащення від радянських зразків до сучасних західних стандартів;
- покращення взаємосумісності українських збройних сил з арміями країн-членів НАТО;
- надання оборонної та гуманітарної допомоги через спеціальні трастові фонди [81].

30 вересня 2022 року Україна зробила важливий дипломатичний крок - подала заявку на вступ до НАТО в прискореному порядку [52]. Верховна Рада України також ухвалила закон про ратифікацію меморандуму щодо співробітництва в рамках програми НАТО з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки та спостереження [36]. Протягом останніх років іноземні радники активно працювали з Україною, передаючи міжнародний досвід та допомагаючи уникнути потенційних помилок під час реформування армії. Ця співпраця дозволила значно вдосконалити систему управління обороною.

На Вільнюському саміті НАТО 11-12 липня 2023 року Альянс впровадив багатокомпонентний стратегічний пакет підтримки України, що визначив подальшу траєкторію двосторонньої взаємодії та євроатлантичної інтеграції держави [20]. Запропонована модель підтримки складалась з трьох взаємопов'язаних інституційних механізмів, кожен з яких має принципове значення для забезпечення системної трансформації безпекового сектору та поглиблення стратегічного партнерства.

Перший компонент передбачав запровадження довгострокового механізму допомоги, спрямованого на комплексну адаптацію українських збройних сил до стандартів та вимог НАТО. Це системний підхід, що охоплює процеси технічної модернізації, впровадження інноваційних управлінських практик та уніфікацію безпекових стандартів.

Другий елемент пакета полягав у реформуванні Комісії Україна-НАТО в Раду Україна-НАТО. Раду було сформовано як інструмент наближення України до членства в Альянсі, що функціонує на принципах рівноправного партнерства. Програмні заходи передбачали комплексну підтримку та поступову інтеграцію України до європейських безпекових структур [38]. Подібна інституційна трансформація від попередньої Комісії до сучасної Ради демонструє еволюцію міждержавних відносин та поглиблення політико-безпекової співпраці.

Третій компонент являв собою політичну декларацію щодо перспектив членства України в Північноатлантичному альянсі. Цей документ має принципове значення, оскільки офіційно артикулює стратегічні наміри НАТО стосовно інтеграції України до колективної системи євроатлантичної безпеки, створюючи інституційно-правове підґрунтя для подальшої співпраці.

Історичною подією Вільнюського саміту можна вважати скасування необхідності отримання Плану дій щодо членства для України [27]. Запропонована модель інтеграції фактично нівелює традиційні бюрократичні бар'єри та створює прецедент наближення до членства за альтернативною траєкторією. Україні надається статус, аналогічний моделі приєднання Швеції

та Фінляндії, що передбачає принципово гнучкіший механізм взаємодії без класичної процедури ПДЧ. Однак це не означало, що Україна приєднається до Альянсу однаково швидко як Фінляндія чи Швеція. Альянс наголосив, що вступ України до НАТО відбудеться тоді, коли країна виконає необхідні реформи, а також за колективною згодою членів Альянсу.

Не менш важливою стала перша зустріч Ради НАТО-Україна, котра відбулась в листопаді 2023 року на рівні міністрів закордонних справ [39]. У форматі стратегічної сесії було схвалено детальну програму на 2024 рік, яка охоплює широкий спектр пріоритетних напрямків: енергетичну безпеку, інноваційний розвиток та оперативну сумісність. Ключовим аспектом програми стала трансформація Комплексного пакета допомоги в багаторічну стратегію підтримки, спрямовану на поступовий перехід України від радянських військових стандартів до сучасних норм НАТО. Особлива увага приділяється подоланню комплексних наслідків військового конфлікту. Це включає розробку механізмів протимінної діяльності та формування інтегрованої системи медичної допомоги. Країни-члени НАТО забезпечують координовану підтримку у нівелюванні як матеріальних, так і соціальних наслідків військових дій.

На нашу думку, принципово важливим компонентом співпраці є спільний аналіз та імплементація досвіду військового конфлікту, що дозволяє оптимізувати стратегічні підходи та вдосконалювати оперативні механізми взаємодії між Україною та Альянсом. Такий підхід сприяє формуванню ефективної моделі колективної безпеки та підвищенню рівня оперативної сумісності збройних сил.

Таким чином, можна зробити висновок, що позиція НАТО щодо російської агресії зазнала суттєвої еволюції. Від неконсолідованої реакції та суто дипломатичних заяв на початку Анексії Криму та конфлікту на Донбасі до формування комплексного підходу з конкретними військовими та інституційними механізмами протидії. Альянс продемонстрував послідовну єдність у підтримці територіальної цілісності України, що реалізується через

військово-технічну допомогу, консультативно-дорадчу підтримку через трастові фонди та підготовку військовослужбовців за стандартами НАТО. Військове вторгнення росії виступило визначальним фактором для швидкої модернізації оборонного комплексу України відповідно до вимог НАТО, що підкреслило необхідність забезпечення взаємодії та стандартизованих методів ведення воєнних операцій. Хоча на шляху євроатлантичної інтеграції України все ще існують певні перешкоди, зокрема корупційні ризики та застарілі радянські практики, загальний процес демонструє сталий прогрес завдяки консолідованій підтримці країн-членів Альянсу у впровадженні оборонних реформ. Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року стало каталізатором кардинальної трансформації відносин між НАТО та Україною, що призвело до розгортання багаторівневої системи підтримки та поглиблення стратегічного партнерства. Ключовими етапами цієї трансформації стали Мадридський (2022) та Вільнюський (2023) саміти, де було ухвалено комплексні пакети допомоги та створено нові інституційні механізми співпраці, зокрема реформування Комісії Україна-НАТО в Раду Україна-НАТО. Скасування необхідності отримання Плану дій щодо членства для України, створило можливість альтернативної траєкторії вступу до Альянсу.

РОЗДІЛ 4

ВПЛИВ ФАКТОРУ ЄДНОСТІ НАТО НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

4.1 Вплив єдності НАТО на військово-технічну та оборонну підтримку України

Російська військова агресія проти України, що триває з 2014 року та переросла у повномасштабне вторгнення у 2022 році, стала серйозним викликом не лише для української держави, але й для всієї системи міжнародної безпеки. В цих умовах єдність Північноатлантичного альянсу виступає одним із ключових факторів, що забезпечує послідовну та ефективну підтримку України у її боротьбі за територіальну цілісність і незалежність.

На фоні глобальних викликів сучасності єдність країн-членів НАТО набуває особливого значення, оскільки саме консолідована позиція Альянсу щодо російської агресії дозволяє формувати потужну міжнародну коаліцію на підтримку України. Така єдність проявляється у різних вимірах – від політичної та дипломатичної підтримки до надання військової допомоги і запровадження санкційних режимів проти агресора.

Російська агресія проти України була сприйнята країнами-членами НАТО як пряма загроза існуючому міжнародному порядку, що вимагало негайної та скоординованої відповіді для відновлення силової рівноваги. Саме структурний тиск міжнародної системи спонукав держави НАТО до безпрецедентної мобілізації ресурсів для підтримки України.

Важливо зазначити, що сучасна єдність НАТО у підтримці України має історичні прецеденти. Подібна консолідація спостерігалася під час Балканської кризи 1990-х років, у відповідь на терористичні атаки 11 вересня 2001 року та при проведенні операції в Афганістані. Проте нинішня ситуація відрізняється масштабом підтримки та рівнем координації між членами Альянсу.

Стаття 5 Північноатлантичного договору, що встановлює принцип колективної оборони, відіграє фундаментальну роль у формуванні єдності НАТО [19]. І хоча Україна не входить до складу Альянсу, саме це положення стало підґрунтям для вироблення консолідованої позиції членів НАТО щодо необхідності спільної протидії російській агресії, яка становить загрозу всьому євроатлантичному простору.

Єдність НАТО має багатовимірний характер у підтримці України. На політичному рівні, узгоджені дипломатичні ініціативи та офіційні позиції країн-членів створюють консолідований фронт тиску на росію. При цьому варто відзначити різні підходи країн-членів до реалізації цієї підтримки. Можна виділити країни-лідери, котрі входять в десятку за рейтингом підтримки: США, Велика Британія, Польща (*Додаток Б*), країни з помірною підтримкою Німеччина, Франція, Італія та країни з обмеженою участю Угорщина, Туреччина. Така диференціація підходів створює певні виклики для забезпечення єдності, але водночас дозволяє враховувати національні особливості та можливості кожної країни-члена. Серед внутрішніх викликів Альянс стикається зокрема із: різними підходами країн-членів до постачання окремих видів озброєнь, обмеженнями національних військово-промислових комплексів, внутрішньополітичними дискусіями щодо обсягів підтримки та економічні обмеження окремих країн-членів. Зовнішні виклики включають російську дезінформацію та спроби розколоти єдність Альянсу, загрозу ескалації конфлікту, конкуренцію пріоритетів у міжнародній політиці та в цілому втому від триваючої війни.

Матеріальним втіленням єдності Альянсу у підтримці України виступає розгалужена система безпекової взаємодії, що охоплює постачання критично важливих озброєнь, військово-технічне співробітництво та логістичну підтримку [55].

В умовах повномасштабної російської агресії держави НАТО істотно трансформували свою політику щодо передачі оборонних систем, знявши попередні обмеження на надання летального озброєння. Це відкрило

можливості для формування потужного військово-технічного пакету, який включає системи протиповітряної оборони, бронетехніку, артилерійські комплекси, засоби зв'язку та розвідки тощо. Зокрема, США як провідний член НАТО надали військової допомоги на суму понад 64,1 мільярда доларів військової допомоги з моменту початку росією навмисного, неспровокованого та жорстокого повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року та приблизно 66,9 мільярда доларів військової допомоги з моменту початкового вторгнення росії в Україну в 2014 році [103].

Члени Альянсу також дедалі більше зосереджують свою увагу на практичному впровадженні довгострокових гарантій безпеки, які були обіцяні Україні в липні 2023 року [6]. У центрі цих планів – продовження постачання сучасного обладнання, розвиток довгострокових сил і засобів та зміцнення оборонно-промислової бази України з метою досягнення більшої самодостатності у виробництві зброї.

На Вашингтонському саміті в липні 2024 року союзники погодилися надати НАТО більшу координуючу роль щодо військової допомоги та навчання для України. Щоб допомогти Україні захистити себе «відповідно до Статуту ООН» і стримати майбутню російську агресію, підтримка буде поставлена «на стійку основу» через створення НАТО з підтримки безпеки та підготовки для України (NSATU) [10, 113]. Цим кроком Альянс прагнув продемонструвати непохитну готовність країн-членів та їхніх партнерів забезпечувати системну допомогу Україні на тривалу перспективу, роблячи її більш злагодженою та стабільною. Таке рішення спрямоване як на підтвердження відданості українським союзникам, так і на спростування думок про можливе згортання підтримки. Водночас це була чітка відповідь російській стороні, яка помилково сподівається на те, що західні держави колись припинять підтримувати Україну.

Також у рамках саміту було погоджено додаткові заходи, включаючи зобов'язання щодо базового фінансування 40 мільярдів євро на військову допомогу Україні протягом 2025 року [113]. Фінансова участь країн-учасниць

Альянсу буде розрахована за принципом пропорційності, з можливістю перегляду встановлених квот під час наступних зустрічей на вищому рівні, перша з яких запланована у Гаазі 2025 року. Це зобов'язання поширюється на всі витрати, пов'язані з наданням військового обладнання, допомоги (включно з нелетальною допомогою та інвестиціями в Україну) оборонна промисловість і навчання, незалежно від того, здійснюється вони через НАТО, на двосторонній, багатосторонній або «будь-якими іншими способами» При цьому за словами новообраного Генерального секретаря М. Рютте станом на першу половину 2024 року країнами НАТО вже було надано такої допомоги на 20,9 мільярдів євро [44].

У міру розвитку конфлікту в Україні змінюються і види зброї, що надаються. Задля уникнення прямого залучення Альянсу до конфлікту, військово-технічна підтримка України реалізується через паралельні координаційні механізми: регулярні консультації у форматі Контактної групи з питань оборони України «Рамштайн» (німецька авіа-база ПС США) та розгалужену мережу двосторонніх домовленостей [6]. Загалом майже за 3 роки ведення неспровокованої війни росії проти України формат «Рамштайн» провів 24 зустрічі (див. Таблиця 1), кожна з яких характеризувалася посиленням практичної взаємодії між країнами-членами НАТО в військовій допомозі. Очікується, що вже на 25 зустрічі буде обговорено питання про дозвіл на використання далекобійної зброї по військових об'єктах на території росії [16].

Попри це, масштаби військової підтримки мали і досі мають свої обмеження. Для отримання конкретних видів озброєнь Україні необхідно було докладати значних дипломатичних зусиль та наполегливо обґрунтовувати свої потреби. Це особливо стосувалося сучасних танків, систем залпового вогню, винищувачів F-16 та далекобійних тактичних ракетних комплексів. Постійним стримуючим фактором для країн-партнерів виступали побоювання щодо ескалації конфлікту. Саме через це не було реалізовано низку важливих ініціатив - впровадження безпольотних над українською територією,

формування морських гуманітарних коридорів у Чорному морі, відправлення військових радників та інструкторів від країн-союзниць, не кажучи вже про розгортання їхніх бойових частин.

Таблиця 1

**Хронологія та результати зустрічей формату «Рамштайн»
(2022-2024) [40,106]**

№	Дата	Місце проведення	Основні прийняті рішення
1	26.04.2022	База ПС США «Рамштайн»	Створення Контактної групи з питань оборони України. Координація військової допомоги Україні, зокрема постачання озброєнь, фінансова підтримка та підготовка українських військових
2	23.05.2022	онлайн	Координація поставок артилерійських систем. Обговорення важливості довгострокової підтримки
3	15.06.2022	Брюссель	Узгодження програм підготовки ЗСУ. Розгляд потреб України в засобах ППО, обговорення додаткових поставок важкого озброєння
4	20.07.2022	онлайн	Поставки систем HIMARS та боеприпасів.
5	08.09.2022	База ПС США «Рамштайн»	Забезпечення України системами ППО
6	12.10.2022	Брюссель	Розширення підтримки України з боку європейських партнерів, посилення фінансової допомоги, співпраця в сфері ППО. Затвердження зимового пакету допомоги
7	16.11.2022	Брюссель	Посилення протиракетної оборони
8	20.01.2023	База ПС США «Рамштайн»	Рішення про поставки танків Leopard 2 та M1 Abrams. Розширення співпраці в підготовці військових та відновлення об'єктів інфраструктури
9	14.02.2023	Брюссель	Обговорення розгортання навчальних програм, питання довгострокової військової підтримки та фінансування оборони. Забезпечення України ППО, артилерією, танками
10	15.03.2023	онлайн	Програма постачання артилерійських боеприпасів, додаткова передача танків Leopard 2
11	21.04.2023	База ПС США «Рамштайн»	Створення центру з технічного обслуговування танків України (Польща)
12	25.05.2023	онлайн	Розширення поставок боеприпасів, забезпечення системами протиповітряної оборони, подальше навчання українських військових за кордоном, зокрема навчання українських пілотів на винищувачах F-16
13	15.06.2023	Брюссель	Забезпечення артилерією, підтримка створення «ІТ-коаліції» військова підготовка українських пілотів на винищувачах F-16
14	18.07.2023	онлайн	Передача бронетранспортерів, розширення програми навчання українських військових
15	19.09.2023	База ПС США «Рамштайн»	Посилення ППО та артилерійських спроможностей
16	11.11.2023	Брюссель	Передача новітніх зенітних систем MSI-DS Terrahawk Paladin
17	22.11.2023	онлайн	Поставки ПЗРК IRIS-T, Patriot
18	23.01.2024	онлайн	Координація поставок далекобійних ракет та підготовка українських військових
19	14.02.2024	онлайн	Розширення виробництва боеприпасів
20	19.03.2024	База ПС США «Рамштайн»	Посилення протидії російським дронам

21	26.04.2024	онлайн	Додаткові поставки Patriot, фінансова підтримка для військових потреб
22	20.05.2024	онлайн	Розширення поставок танків Leopard 2, БМП
23	13.06.2024	Брюссель	Координація поставок артилерійських систем та боеприпасів, ПЗРК HAWK, 3P Stinger, бронетехніка, протитанкові системи
24	06.09.2024	База ПС США «Рамштайн»	Розширення тренувальних місій для українських пілотів на F-16, передача бронетехніки, ракет для ППО, боеприпаси для HIMARS

Перейдемо до детальнішого розгляду військової підтримки окремих країн-членів Північноатлантичного альянсу в рамках двосторонніх домовленостей.

Одним з основних механізмів, за допомогою якого США надають безпекову допомогу Україні, є Ініціатива сприяння безпеці України (USAI) — програма фінансування, яку очолює Міністерство оборони. З метою зміцнення Збройних сил України USAI надає кошти на навчання та консультування українських військових, а також на закупівлю зброї. Станом на вересень 2024 року це вже 21 пакет допомоги, що дорівнює близько 32 млрд. доларів, виділених USAI за майже три роки тотальної війни росії [60]. Хоча США реалізують цю програму на двосторонній основі, вона органічно доповнює загальні зусилля Альянсу та сприяє посиленню єдності між союзниками.

Разом з тим, Сполучені Штати, як член G7, підкріпили свої зобов'язання щодо довгострокової безпекової підтримки України спочатку підписанням Спільної декларації про гарантії безпеки, а згодом – укладенням двосторонньої безпекової угоди 13 червня 2024 року. Десятирічна угода передбачає розширення безпекового та економічного співробітництва через надання допомоги, консультацій та навчання для посилення оборонного потенціалу України. [104].

Підтримка, яку надала Велика Британія, виявилася ключовою у підтримці здатності України захищатися з початку війни, будучи першою країною, яка надала сучасні західні бойові танки, а також високоточні керовані ракети великої дальності. З моменту вторгнення Британія надала військової підтримки на 7,8 млрд. фунтів стерлінгів (бл. 9,9 млрд. доларів). Напередодні

Вашингтонського саміту 2024 прем'єр міністр К. Стармер заявив: «Міжнародне співтовариство не може коливатися перед лицем невинної російської агресії», тож слідом після промови було оголошено про щорічне зобов'язання забезпечення фінансової підтримки Україні в розмірі 3 млрд. фунтів стерлінгів до 2030/2031 років [93].

Понад 47 тис. українських військовослужбовців повернулися воювати в Україну після завершення базової підготовки у Великій Британії з червня 2022 року в рамках операції Interflex [94]. Поряд з підготовкою для української армії, інструктори Королівських ВПС Британії тренують українських пілотів на шляху до навчання керування винищувачами F-16. Пілоти проходять базову льотну підготовку, включно з керуванням літаками та навігацією, щоб допомагати у подальшому навчанні F-16 з іншими країнами НАТО [105].

Без допомоги цивільних сил Україна не змогла б витримати цей натиск протягом майже 3 років. Це видно з того, наскільки обмежені українські війська і озброєння проти російських сил. За допомогою військових технологій НАТО Україна змогла витіснити Чорноморський флот росії, обмежити простір для пересування російських ВПС, атакувати життєво важливі російські об'єкти і відбити частину російських сил у кількох напрямках.

Роль Польщі серед натівських союзників України можна розглядати як фундаментальну. З перших днів повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року Польща зайняла проактивну позицію, ставши першою серед країн НАТО, яка розпочала постачання важкого летального озброєння оборонного характеру.

Підтримка постійно розширювалася – у січні 2023 року Варшава оголосила, що доповнить важку зброю основними бойовими танками Leopard 2 і танками PT 91-Twardy [33]. Вона виступила ініціатором створення танкової коаліції, спрямованої на посилення обороноздатності України. Водночас здійснювала значний дипломатичний тиск на керівництво Німеччини наполягаючи на необхідності передачі танків Україні.

Польща стала першопрохідцем серед країн-членів НАТО у питанні надання Україні бойової авіації. На початку весни 2023 року польське керівництво оголосило про рішення передати чотири винищувачі МіГ-29. Згодом повітряний флот української армії поповнився ще десятьма такими машинами від польської сторони [97].

Завдяки своєму стратегічному розташуванню, Польща стала основним транзитним пунктом для військової допомоги від союзників, яка прямує до неокупованих територій України. При цьому польська сторона активно співпрацює з Міжнародним координаційним центром донорів як один з його головних учасників.

Загальний обсяг польської військової допомоги станом на листопад 2024 року досяг 3,23 млрд євро [92]. Важливим кроком стало підписання Польщею Спільної декларації G7 щодо довгострокових гарантій безпеки для України, а також укладення двосторонньої безпекової угоди 8 липня 2024 року [49].

Зусилля Польщі демонструють приклад того, що незважаючи на консенсусний характер ухвалення рішень в Альянсі, країни-члени НАТО мають можливість самостійно, на рівні урядів, виступати драйверами процесів та координувати свої дії з одна з одною для надання Україні військової допомоги поза формальними рамками Організації Північноатлантичного договору. Для України в умовах динамічної війни це є критичним фактором, адже швидкість прийняття рішень і відповідно постачання зброї прямо впливає на її обороноздатність.

Така архітектура взаємодії дозволяє гнучко узгоджувати пакети допомоги, враховуючи специфіку національних процедур прийняття рішень та безпекові застереження країн-донорів. Синхронізація зусиль через ці комплементарні канали істотно посилює ефективність підтримки, залишаючись при цьому поза інституційними рамками НАТО як організації. Система попередніх консультацій та узгоджених механізмів ухвалення рішень забезпечує стратегічну координацію дій союзників, доповнюючи базові безпекові гарантії Альянсу.

Отже, єдність НАТО залишається фундаментальним фактором, що забезпечує системну та довгострокову підтримку України у протистоянні російській агресії, створюючи передумови для відновлення територіальної цілісності української держави та зміцнення міжнародної безпеки. Військово-технічна підтримка реалізується через комплексну систему механізмів, що включає регулярні консультації у форматі «Рамштайн», двосторонні домовленості між Україною і окремими країнами-членами НАТО та координацію через новостворену структуру NSATU. Провідну роль у наданні допомоги відіграють США, Велика Британія та Польща, які не лише надають значну матеріальну підтримку, але й виступають ініціаторами важливих рішень щодо постачання нових типів озброєнь. Незважаючи на певні внутрішні виклики та зовнішні загрози, Альянс демонструє здатність підтримувати єдність та адаптувати свою політику відповідно до потреб України, а формування довгострокових механізмів підтримки через підписання двосторонніх безпекових угод свідчить про стратегічний характер цієї допомоги.

4.2 Консолідація позицій Альянсу в реалізації фінансово-економічних та енергетичних заходів протидії російській агресії

Консолідація позицій країн-членів НАТО у сфері фінансово-економічних та енергетичних заходів протидії стала одним із ключових факторів стримування агресора та підтримки України.

Демонструючи рішучу єдність, західні партнери оперативно запровадили комплексні санкційні заходи. Особливо важливим став спільний підхід США, ЄС та Великої Британії у впровадженні фінансових обмежень проти російського банківського сектору та державних установ. За короткий двотижневий термін сформувалась потужна міжнародна санкційна коаліція, що об'єднала не лише членів НАТО, ЄС та G7, але й ряд інших держав.

Спільними зусиллями було реалізовано низку критично важливих обмежувальних заходів – від відключення російських банків від SWIFT до персональних санкцій проти вищого керівництва РФ, включно з путіним та лавровим [47]. Європейські країни продемонстрували послідовність у посиленні санкційного тиску, розпочавши з перших пакетів у лютому та планомірно розширюючи їх. Особливо значущими стали п'ятий пакет із заборonoю імпорту російського вугілля та шостий, що обмежив постачання нафти. До середини 2023 року санкційний вплив охопив близько половини довоєнного торговельного обороту між ЄС та Росією, сягнувши 135 мільярдів євро [68]. Синхронно діяли й США, суттєво ускладнивши для російської фінансової системи доларові операції та скасувавши преференційний торговельний статус росії.

Важливим аспектом є також фінансово-економічна підтримка України з боку держав-членів НАТО. Альянс реалізує двовекторний підхід, що охоплює як безпосередні фінансові трансфери, так і цільову підтримку з відбудови енергетичних об'єктів критичної інфраструктури, які зазнали руйнувань через російські обстріли. Згідно з оцінками Світового банку, сукупна фінансова підтримка енергетичної галузі України країнами НАТО сягнула позначки у 15 мільярдів євро [68].

Наступним виявом реалізації фінансової допомоги Україні є передача коштів з заморожених російських активів. Цей процес характеризується складністю юридичної складової, тож ще з початку російсько-української війни ведуться дискусії стосовно можливості передачі Україні заморожених російських активів, а це близько 300 мільярдів доларів розосереджених у найбільших країнах-членах НАТО [41]. Станом на кінець жовтня Європарламент погодив виділення 50 мільярдів доларів для підтримки України, з яких 20 мільярдів євро припадає лише на США [1].

Особливо важливим є те, що протягом останніх 2-х років спостерігається суттєве зменшення енергетичної залежності держав-членів НАТО від російських енергоресурсів попри власну енергетичну залежність деяких з них

від росії. Це стало можливим завдяки комплексному підходу, що включав диверсифікацію джерел постачання, стимулювання відновлюваної енергетики та оптимізацію енергоспоживання. Показовим є приклад Німеччини, яка, побудувавши СПГ-термінали, змогла знизити залежність від російського газу, що раніше становила понад 50% імпорту [96]. Польща та країни Балтії також успішно впровадили альтернативні маршрути постачання, такі як газопровід Baltic Pipe, який транспортує газ із Норвегії [32]. Сполучені Штати стали ключовим постачальником СПГ до Європи, посилюючи енергетичну безпеку НАТО та підкріплюючи спроможність блоку колективно протидіяти російському впливу. В цілому статистичні дані демонструють значне скорочення частки російського газу в енергетичному балансі європейських країн альянсу: якщо у 2021 році цей показник становив 40%, то до 2024 року він знизився до рівня менше 10% [58]. Досягнення таких результатів стало можливим завдяки декільком визначальним чинникам: налагодженню дієвої багаторівневої координації через профільні робочі групи країн НАТО, структури Енергетичної платформи ЄС та гармонізації державних стратегій забезпечення енергетичної безпеки, реалізації спільних інвестиційних проєктів у сфері альтернативної енергетики.

Втім, поточна ситуація на українському фронті вказує на потребу інтенсифікації спільних зусиль союзників. Зокрема, пріоритетними залишаються завдання стандартизації механізмів санкційного контролю, запобігання обходу обмежень через треті держави та забезпечення сталої дієвості запроваджених санкцій. Для оптимізації колективних заходів доцільно запровадити розширений інструментарій моніторингу дотримання санкційних режимів, поглибити взаємодію з партнерськими країнами поза межами НАТО, сформувати систему компенсацій економічних втрат для найбільш вразливих членів Альянсу та пришвидшити впровадження проєктів відновлюваної енергетики.

Можна констатувати, що узгоджена позиція країн НАТО щодо фінансово-економічних та енергетичних інструментів протистояння

російській агресії демонструє значну результативність і закладає основу для системного ослаблення економічного потенціалу держави-агресора. При цьому подальша оптимізація координаційних механізмів між союзниками зберігає критичне значення для підтримки стійкості міжнародної коаліції з підтримки України.

4.3 Виклики та перспективи інтенсифікації стратегічного партнерства між Північноатлантичним альянсом та Україною

Липневий саміт у Вашингтоні 2024 року не виправдав очікувань України – НАТО не надали Україні офіційного запрошення приєднатися до Альянсу, натомість Генеральний секретар підтвердив, що майбутнє України «в НАТО» і назвав шлях до членства «незворотнім» [113]. Декларативні положення лише підкреслили необхідність подальших інституційних трансформацій у секторах демократії та безпеки.

Сьогодні позиції ключових лідерів ілюструють неоднорідність у підходах до україно-натівської інтеграції. Канцлер Німеччини Олаф Шольц прямо заявив: «Ми стежимо за тим, щоб НАТО не стало стороною війни, щоб ця війна не перетворилася на набагато більшу катастрофу» [112, 55]. Чинна адміністрація Байдена також є дещо обережною, дотримуючись стратегії відтермінування вступу до закінчення бойових дій, уникаючи чітких часових рамок.

Особливо деструктивну позицію демонструють прокремлівські лідери Угорщини та Словаччини. Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан назвав план України вимагати від Заходу зброї та гарантій безпеки «більш ніж лякаючим» [91]. Словацький лідер Роберт Фіцо категоричніший: він попередив, що дозвіл Україні приєднатися до НАТО «буде хорошою основою для третьої світової війни» і пообіцяв, що «ніколи не погодиться» на це [34].

Тим не менш станом на жовтень 2024 року зовнішньополітичний ландшафт України характеризується активізацією безпекового співробітництва через укладення 23 двосторонніх угод (Український компакт) з державами-членами Північноатлантичного альянсу за Київським безпековим договором [53]. За словами Президента України, підписання цих домовленостей робить значний внесок у розвиток відносин із трансатлантичною спільнотою.

Попри те, що значені договори формують передумови для поглибленої міжнародної взаємодії, все ж вони мають певні обмеження інструментального характеру. Аналіз чинних безпекових домовленостей виявляє їх потенційну роль як «мосту» (перехідного механізму) до майбутнього приєднання до трансатлантичної спільноти та ЄС. Яскравим прикладом є Північна Македонія, котра на момент вступу не була навіть членом ЄС. Однак, наявні геополітичні та внутрішньополітичні детермінанти ускладнюють реалізацію такого сценарію. До того ж, перспективність інтеграційної траєкторії України ускладнюється браком чітких безпекових гарантій у двосторонніх угодах та необхідністю подолання внутрішніх соціально-політичних бар'єрів, які активно деконструються зовнішніми інформаційними впливами з боку росії. Майже третій рік повномасштабної військової агресії, відсутність консенсусу та системні трансформаційні виклики в українській державі створюють комплексне середовище невизначеності.

Збройні Сили України продемонстрували вже високий рівень професійної компетентності та відповідальності у використанні наданих західними партнерами систем озброєння, що підтверджується численними успішними бойовими операціями. З огляду на це, видається доцільним переглянути наявні обмеження щодо заборони передачі деяких видів озброєнь та специфіки їх оперативного застосування. Водночас, стратегічного значення набуває не лише оперативне забезпечення нагальних оборонних потреб, але й формування довгострокових механізмів військово-технічної підтримки України з боку союзників, що передбачає систематичне постачання

військового обладнання та відповідне фінансове забезпечення на довготривалій основі.

Успіх України в протистоянні російській агресії наряду залежить від згуртованості та рішучості країн-членів НАТО. Чим сильнішою буде єдність Альянсу, тим більше можливостей відкривається для стратегічного партнерства, яке забезпечить Україні необхідну оборонну, політичну та економічну підтримку. Саме єдність НАТО є вирішальним чинником для досягнення стратегічних цілей України на полі бою, а також для зміцнення архітектури безпеки у Європі та світі.

Попри наявність єдності у довгостроковій оборонно-технічній та фінансовій підтримці України, немає консенсусу в Альянсі стосовно її майбутнього членства, що потенційно загрожує затягуванню конфлікту. Брак однозначних гарантій інтеграції України до колективної системи безпеки потенційно інтерпретується як негласне визнання ефективності політики силового стримування. Це створює чіткий сигнал для путіна, що його політика вторгнення є виправданою. Саме тому країни НАТО повинні відкинути усі «червоні лінії» і запропонувати Україні шлях до членства.

Членство України в НАТО було б значним внеском для самого ж Альянсу, які виходять за межі суто військових аспектів.

Насамперед українські збройні сили постають унікальним інструментом трансформації східного безпекового ландшафту - вони є живим втіленням бойової готовності, професіоналізму та адаптивності. Десятилітній досвід протистояння агресії сформував принципово нову якість військового потенціалу, який перетворює українську армію на ключовий стратегічний компонент європейської оборонної архітектури. Фактично Україна вже є ядром східного флангу НАТО. Інтеграція українських військовослужбовців і посадових осіб до командних структур і штаб-квартири НАТО могла б принести унікальний і важливий досвід проти боротьби російських збройних сил. Це значно посилило б європейську безпеку, одночасно зменшивши поточний військовий тягар на Сполучені Штати та країн-партнерів.

Серед іншого, членство України в Північноатлантичному альянсі постає не лише геополітичним рішенням, але й раціональним механізмом збереження та стратегічного убезпечення масштабних міжнародних інвестицій у безпековий сектор держав. Сполучені Штати, виступаючи ключовим архітектором міжнародної підтримки, інвестували значні фінансові ресурси - десятки мільярдів доларів - у забезпечення обороноздатності України з моменту повномасштабного військового вторгнення росії. Ефективність цих інвестицій безпосередньо корелює з довгостроковою спроможністю України протистояти зовнішній агресії. Цю інвестицію можна вважати успішною, лише якщо Україна буде захищена від подальших нападів росії. На поточному етапі геополітичної конфігурації єдиним дієвим інструментом гарантування повноцінної безпеки та захисту вкладених ресурсів є надання Україні чіткої дорожньої карти інтеграції до НАТО. Такий підхід трансформує тимчасову фінансову допомогу в довгострокову стратегічну інвестицію колективної безпеки.

Однак, питання часових меж набуття Україною повноправного членства в Альянсі залишається предметом значної невизначеності. Ця невизначеність посилюється потенційними змінами у внутрішньополітичному ландшафті США, зокрема поверненням Дональда Трампа до Білого дому у 2025 році, що може суттєво вплинути на трансатлантичну єдність та політику НАТО щодо розширення.

Попри теоретичну можливість отримання запрошення до членства в умовах триваючого збройного конфлікту, такий сценарій видається малореалістичним у короткостроковій перспективі. У цьому контексті оптимальною стратегією для України є двовекторний підхід: з одного боку - послідовне відстоювання євроатлантичних прагнень, з іншого - максимально ефективне використання потенціалу Ради Україна-НАТО для імплементації необхідних інституційних реформ та досягнення повної відповідності стандартам Альянсу. Такий підхід дозволить Україні досягти належного рівня готовності до моменту виникнення «вікна» для вступу.

Таким чином, на сучасному етапі перспективним для України видається посилення співпраці з НАТО в уже напрацьованих форматах, зокрема в:

- забезпеченні військово-технічної підтримки (придбання сучасного обладнання, повний логістичний супровід, безоплатна передача критично важливої техніки та оптимізація процесів матеріально-технічного забезпечення);
- розширенні військових освітніх програм (комплексна підготовка військових фахівців за стандартами НАТО, впровадження сучасних методик навчання та підвищення професійної кваліфікації особового складу);
- інвестуванні оборонної інфраструктури (модернізація вітчизняної оборонної промисловості, технічне переоснащення та створення сучасних комунікативних безпекових систем).

Отже, єдність НАТО виступає визначальним фактором підтримки України у протистоянні російській агресії, забезпечуючи комплексну військово-технічну, фінансово-економічну та стратегічну допомогу через диверсифіковані механізми співпраці. Провідні держави-члени НАТО, зокрема США, Велика Британія та Польща, відіграють ключову роль у наданні матеріальної підтримки та ініціюванні важливих рішень щодо постачання озброєнь. Липневий саміт 2024 року підтвердив стратегічний курс України на євроатлантичну інтеграцію, незважаючи на відсутність офіційного запрошення до членства та наявні внутрішні й зовнішні виклики. Україна демонструє унікальні переваги для Альянсу - високопрофесійні збройні сили з бойовим досвідом та стратегічне положення на східному фланзі, що посилює європейську безпеку.

Оптимальна стратегія подальшої інтеграції передбачає послідовне відстоювання євроатлантичних прагнень, ефективне використання потенціалу Ради Україна-НАТО та проведення необхідних інституційних реформ. Перспективи членства в НАТО залишаються стратегічною метою України, що потребує підтримки міжнародних партнерів та подолання поточних геополітичних викликів. Втім, часові рамки реалізації цієї стратегічної мети

залишаються предметом дискусій та залежать від комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, включаючи геополітичну кон'юнктуру та позиції ключових міжнародних акторів.

ВИСНОВКИ

Військова агресія росії проти України, що розпочалася у 2014 році та трансформувалась у повномасштабне вторгнення у 2022 році, становить фундаментальний виклик не тільки для української державності, але й для глобальної системи міжнародної безпеки. У таких екстремальних геополітичних умовах єдність Північноатлантичного альянсу виступає визначальним системоутворюючим фактором забезпечення комплексної підтримки України в її боротьбі за суверенітет та територіальну цілісність.

На тлі безпрецедентних геополітичних трансформацій консолідована платформа країн-членів НАТО набуває критичного значення, оскільки саме узгоджена стратегія Альянсу щодо російської агресії уможливорює формування потужної міжнародної коаліції солідарності з Україною. Така єдність репрезентується через багатовекторну підтримку - від дипломатичних ініціатив та політичних декларацій до практичного військового сприяння та впровадження економічних обмежень проти держави-агресора.

Наукове дослідження фактору єдності НАТО в контексті підтримки України має вагомое теоретичне та прикладне значення, адже дозволяє не лише комплексно проаналізувати наявні механізми допомоги, але й окреслити стратегічні напрями посилення міжнародної солідарності. Систематизація досвіду координаційної взаємодії членів Альянсу створює методологічне підґрунтя для вдосконалення існуючих та розробки інноваційних інструментів протидії агресії.

Досліджуючи вплив фактору єдності Північноатлантичного альянсу на політику підтримки України було проаналізовано значну теоретичну базу щодо єдності міжнародних організацій загалом, численних досліджень еволюції відносин НАТО-Україна та праць з конкретних аспектів взаємодії НАТО з Україною в контексті протидії російській агресії. Попри наявність окремих досліджень серед українських та західних науковців часткових аспектів взаємодії, бракує системного наукового аналізу, здатного всебічно оцінити роль єдності НАТО в забезпеченні ефективної підтримки України, особливо в

умовах повномасштабної війни. Відтак, актуалізується наукова потреба у проведенні комплексного дослідження підтримки України Північноатлантичним альянсом крізь призму фактора єдності НАТО,

Для дослідження вищезазначених аспектів, було використано широку джерельну базу. Усі використані джерела було систематизовано та охарактеризовано за групами. Відповідно до принципу розподілу джерел, використаних у дослідженні, їх було поділено на шість груп. Серед них наступні: офіційні документи і матеріали НАТО; документи органів влади окремих держав, зокрема США, Польщі, Великої Британії; виступи і промови державних і політичних діячів; матеріали засобів масової інформації; статистичні джерела; довідкова література НАТО. Характеристика джерельної бази роботи підтверджує, що для досягнення мети дослідження було залучено диверсифікований матеріал, на основі якого було проаналізовано вплив фактору єдності Північноатлантичного альянсу на політику підтримки України.

Методологічною основою дослідження впливу фактора єдності НАТО на підтримку України у протистоянні російській агресії слугував інтегративний науковий підхід, який поєднує міждисциплінарні стратегії аналізу складних соціально-політичних процесів у сфері міжнародної безпеки та геополітичних трансформацій. Цей підхід забезпечує всебічне та об'єктивне вивчення системних взаємозв'язків між єдністю НАТО, інституційними механізмами НАТО, стратегіями підтримки України та динамікою протистояння російській агресії.

У ході дослідження було використано комплексний міждисциплінарний підхід, що базується на синтезі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема системний, діалектичний, індуктивний, структурно-функціональний, порівняльно-історичний, контент-аналіз, методи порівняння, узагальнення.

Єдність НАТО - складне, багатогранне явище, що відображає спроможність держав-членів досягати консенсусу в умовах критичних

безпекових викликів на основі спільних демократичних принципів, взаємної солідарності та узгоджених геополітичних стратегій. Консолідація НАТО реалізується через взаємопов'язані виміри: стратегічний (формування колективного безпекового порядку денного), операційний (координація військово-технічної взаємодії) та нормативний (ідеологічне обґрунтування спільних цінностей), причому здатність Альянсу адаптуватися до динамічних геополітичних трансформацій при збереженні фундаментальних принципів визначає стійкість його внутрішньої архітектури.

Механізмами забезпечення єдності НАТО є розгалужена система взаємопов'язаних інституційних органів управління, що включають Генерального секретаря, Північноатлантичну Раду та підлеглих їй робочих комітетів, Міжнародний Секретаріат, Військовий комітет. Крім цього механізми консенсусного прийняття рішень, практика перманентних міжнародних консультацій та діяльність спеціалізованих агентств створюють підґрунтя для підтримання колективної згуртованості, незважаючи на наявні дисбаланси впливу між державами-членами. Водночас російська агресія «оголила» внутрішні суперечності Альянсу, серед яких: дефіцит взаємної довіри та політичні розбіжності, асиметричний розподіл оборонного тягара, поглиблення політичної поляризації, залежність окремих країн від російських енергоносіїв та превалювання російських інтересів у державних інституціях.

Політика НАТО щодо підтримки України протягом 2014-2024 років значно трансформувалась. Спочатку реакція Альянсу обмежувалась здебільшого дипломатичними заявами під час анексії Криму та конфлікту на Донбасі. Згодом НАТО сформував більш комплексний та структурований підхід протидії агресії. Альянс послідовно продовжував демонструвати солідарність з Україною через диверсифіковану підтримку: військово-технічну допомогу, консультативні трастові фонди та підготовку українських військовослужбовців за стандартами НАТО.

Російська окупація Східних територій стала потужним каталізатором модернізації українського оборонного сектору, прискоривши процеси

стандартизації та уніфікації військових практик. Україна офіційно закріпила євроатлантичний вектор зовнішньої політики України як одну з головних стратегій розвитку держави. Альянс надав Україні статус «Партнера з розширеними можливостями», що вивело співпрацю на новий рівень взаємодії. Незважаючи на все ще існуючі наявні виклики, такі як корупційні ризики та успадковані радянські управлінські моделі, процес євроатлантичної інтеграції продемонстрував позитивну динаміку завдяки послідовній підтримці країн-членів Альянсу.

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року кардинально трансформувало відносини між НАТО та Україною. Мадридський та Вільнюський саміти 2022-2023 років стали ключовими точками дотику переговорів, де було не лише ухвалено масштабні пакети допомоги, але й створено нові інституційні механізми співпраці. Зокрема, Комісія Україна-НАТО була реформована в Раду Україна-НАТО, а скасування вимоги щодо ПДЧ відкрило альтернативні шляхи інтеграції до Альянсу. Однак через відсутність консенсусу всередині НАТО Україна не змогла досягти бажаного членства за прискореною процедурою, подібною до тієї, що використовували Фінляндія та Швеція. Натомість було схвалено детальну програму на 2024 рік, яка охопила широкий спектр пріоритетних напрямків: енергетичну безпеку, інноваційний розвиток та оперативну сумісність, а КПД було трансформовано в багаторічну стратегію підтримки, спрямовану на поступовий перехід України від радянських військових стандартів до сучасних норм НАТО.

Єдність Північноатлантичного альянсу безпосередньо впливає на різні аспекти підтримки України в протистоянні ворогу. У політичній площині спостерігається скоординована дипломатична діяльність, де держави-члени виступають єдиним фронтом у застосуванні тиску щодо росії. Однак масштаби та форми допомоги варіюються між країнами-учасницями.

Надання військової та технічної допомоги здійснюється через багаторівневу систему взаємодії. Вона охоплює постійні зустрічі в рамках «Рамштайн», прямі угоди між Україною та окремими членами НАТО, а також

узгодження через нещодавно сформовану структуру NSATU. Основні партнерами у цьому процесі виступають США, Велика Британія та Польща, які окрім суттєвої матеріальної допомоги, беруть на себе лідерство у просуванні рішень щодо поставок новітніх озброєнь. Попри наявність внутрішніх протиріч та зовнішніх викликів, НАТО зберігає згуртованість та гнучкість у пристосуванні своєї політики до українських потреб. Укладання довготермінових двосторонніх безпекових договорів підкреслює довгострокову природу такої підтримки.

Спільні дії держав НАТО у впровадженні фінансових, економічних та енергетичних обмежувальних заходів виявилися ще одним важливим проявом впливу єдності в Альянсі для стримування агресивних дій росії, так і для надання допомоги Україні. Консолідація призвела до заморожування російських активів, а сукупна фінансова підтримка української енергетичної галузі країнами-членами НАТО оцінюється в мільярди євро. Після багаторічної залежності від російських енергетичних ресурсів європейські країни НАТО змогли зменшити до 10%. Все ще пріоритетними залишаються завдання стандартизації механізмів санкційного контролю, запобігання обходу обмежень через треті держави та забезпечення сталої дієвості запроваджених санкцій.

Оцінюючи виклики та перспективи інтенсифікації стратегічного партнерства між Північноатлантичним альянсом та Україною ми дійшли наступних висновків, що попри підписання з 23 країнами-членами НАТО двосторонніх гарантій безпеки для України, на сьогоднішній день в Альянсі не має консенсусу стосовно майбутнього членства.

Досвід підтримки України демонструє необхідність фундаментального перегляду механізмів функціонування Альянсу. Зокрема, актуальним є питання створення більш гнучких механізмів прийняття рішень, розвитку спільних виробничих потужностей та вдосконалення системи логістичної підтримки.

Таким чином, для посилення ефективності підтримки України необхідно впровадити ряд заходів на різних часових горизонтах.

Короткострокова перспектива. Важливо прискорити процеси прийняття рішень щодо надання військової допомоги, розширити виробничі потужності ВПК країн НАТО, посилити координацію логістичних ланцюгів та інтенсифікувати навчальні програми для ЗСУ.

Середньострокові заходи. Повинні включати розробку довгострокової стратегії підтримки України, створення спільних підприємств з виробництва озброєнь, впровадження стандартів НАТО у військово-оборонну сферу України, поглиблення інтеграції України в структури НАТО та розвиток механізмів обміну розвідувальною інформацією.

Довгострокова перспектива. Необхідно зосередитися на формуванні нової архітектури європейської безпеки, створенні постійних механізмів координації допомоги, розробці програм модернізації українського ВПК та інтеграції України до системи колективної безпеки НАТО.

Для України критично важливим є використання поточної ситуації для:

- поглиблення військово-технічної співпраці з окремими країнами-членами НАТО,
- розвитку власних виробничих потужностей в оборонній сфері,
- адаптації військових стандартів і процедур до вимог НАТО,
- розбудови ефективної системи військової логістики,
- формування довгострокових механізмів безпекової взаємодії.

Подальше збереження єдності НАТО залишається критично важливим фактором для досягнення перемоги України та відновлення справедливого міжнародного правопорядку. Досвід такої єдності створює важливий прецедент для майбутнього розвитку системи колективної безпеки та розробки ефективних механізмів запобігання актам агресії у майбутньому.

Однак довгостроковий мир і безпеку в Європі можна гарантувати лише шляхом прийняття України до НАТО.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. 50 мільярдів для України за рахунок заморожених активів РФ: стало відомо, хто скільки дасть. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-50-mlrd-dlia-ukrainy-zamorozheni-aktyvy-rf/33170662.html> (дата звернення: 23.10.2024).
2. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект. *Український історичний журнал*, 2020. № 1. С. 126–142.
3. Білоус Л. Україна і НАТО: до питання історіографії дослідження проблеми. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*, 2014. № 3 (27). С. 108–121.
4. Відносини з Україною. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm (дата звернення: 18.10.2024).
5. Відносини НАТО – Росія. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/topics_50090.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 18.10.2024).
6. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm (дата звернення: 22.10.2024).
7. Власюк О. Україна – НАТО: сучасний стан відносин та перспектива розвитку. За заг. ред. О.С. Власюка. К.: ПЦ «Фоліант», 2008. 352 с.
8. Володимир Зеленський затвердив Стратегію національної безпеки України. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-strategiyu-nacionalnoyi-bezpek-63577> (дата звернення: 26.10.2024).
9. Декларація Брюссельського саміту. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm (дата звернення: 29.10.2024).

10. Декларація Вашингтонського саміту. *NATO*.
URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_227678.htm (дата звернення: 30.10.2024).
11. Деменко О. Еволюція політики НАТО в умовах російсько-української війни. *Україна дипломатична*, 2023. С. 128-138.
12. Дзвінчук Д.І. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління». Івано-Франківськ, 2013. 594 с.
13. Довідник НАТО. Відділ громадської дипломатії НАТО. Бельгія, 2001. 608 с
14. Долгов І. Еволюція партнерства (Україна – НАТО). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, 2012. № 19. С. 30–39
15. Завдання НАТО. *NATO*.
URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_68144.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 18.10.2024).
16. Засідання у форматі «Рамштайн», яке мало бути 12 жовтня, перенесуть на іншу дату. *Радіо Свобода*.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zasidannya-ramshtayn-perenesly/33152045.html> (дата звернення: 25.10.2024).
17. Засновницький договір. NATO. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_67656.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 17.10.2024)
18. Заява Північноатлантичної ради щодо ситуації в Україні. *NATO*.
URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_107681.htm (дата звернення: 24.10.2024).
19. Колективна оборона – Стаття 5. *NATO*.
URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_110496.htm (дата звернення: 30.10.2024).

20. Комюніке

Вільнюського

саміту. *NATO*.

URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm (дата звернення: 29.10.2024).

21. Кушта О. Трансформація відносин Україна-НАТО в контексті російсько-українського збройного конфлікту. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*, 2018. № 44. С. 147–162

22. Литвиненко О., Горбулін В. Європейська безпека: можливий шлях послабити виклики та загрози. *Дзеркало тижня*, 2009. № 43. С. 45-48.

23. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеграції. *Український історичний журнал*, 2021. №4. С. 108

24. НАТО посилює східний фланг розгортанням сил реагування. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/uk/nato-rozghortaie-syly-shvydkoho-reahuvannia-cherez-viinu-v-ukraini/a-60923983> (дата звернення: 30.10.2024).

25. Павлюк М. Розвиток відносин з НАТО в умовах проголошеної Україною зовнішньої політики позаблоковості. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. Чернівці: Технодрук, 2014. Т. 27-28. С. 89

26. Перепелиця Г. Україна і НАТО: перспективи співробітництва. *Національна безпека і оборона*, 2000. № 7. С. 39

27. Питання ПДЧ в НАТО для України зняте з порядку денного *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/04/4/7159208/> (дата звернення: 29.10.2024).

28. Північноатлантична рада. NATO. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_49763.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 17.10.2024)

29. Північноатлантичний договір. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення: 16.10.2024).

30. Підписано оновлену редакцію Дорожньої карти Україна-НАТО з оборонно-технічного співробітництва. *Урядовий портал України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidpisano-onovlenu-redakciyu-dorozhnoyi-karti-ukrayina-nato-z-oboronno-tehnichnogo-spivrobitnictva> (дата звернення: 30.10.2024).

31. Поглиблення співпраці Україна - НАТО: короткотермінові заходи. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_012#Text. (дата звернення: 22.10.2024).

32. Польща почала отримувати газ з Норвегії через новозбудований газопровід. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/10/1/7147883/> (дата звернення: 30.10.2024).

33. Польща разом із Leopard 2 відправить в Україну 60 танків PT-91 Twardy. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-polshcha-ukrayina-tanky/32242186.html>

34. Прем'єр Словаччини Фіцо заявив, що він проти вступу України в НАТО. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/852155-premer-slovaccini-fico-zaaviv-so-vin-proti-vstupu-ukraini-v-nato/> (дата звернення: 30.10.2024).

35. Про основи національної безпеки України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 29.10.2024).

36. Про ратифікацію Меморандуму про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО "Партнерство заради миру". *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2741-20#Text> (дата звернення: 29.10.2024).

37. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України". *Офіційний*

вебпортал

парламенту

України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення: 24.10.2024).

38. Рада

Україна

—

НАТО. *NATO*.

URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_217652.htm (дата звернення: 29.10.2024).

39. Рада Україна-НАТО: як пройшла історична зустріч. *Deutsche Welle*.

URL: <http://surl.li/gnuofm> (дата звернення: 30.10.2024).

40. Річниця «Рамштайну»: як світ допомагав Україні ставати сильнішою. *Інформаційне агентство АрміяInform*.

URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/27/richnyczya-ramshtajnu-yak-svit-dopomagav-ukrayini-stavaty-sylnishoyu/> (дата звернення: 30.10.2024).

41. Російські активи: скільки коштів та в яких країнах заморожено. *Слово і Діло*.

URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/04/25/infografika/finansy/rosijski-aktyvy-skilky-koshtiv-ta-yakix-krayinax-zamorozhen> (дата звернення: 18.10.2024).

42. Світова гібридна війна: український фронт: монографія/ за ред. В. Горбуліна. Київ, 2017. 496 с.

43. Сіярто заявив, що Угорщина проти нових санкцій ЄС проти Росії у галузі енергетичного сектору. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/677556-siarto-zaaviv-so-ugorsina-proti-novih-sankcij-es-proti-rosii-u-galuzi-energetichnogo-sektoru/> (дата звернення: 22.10.2024).

44. Союзники по НАТО цьогоріч вже надали Україні допомогу на €20,9 мільярда - Рютте. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3917317-souzniki-po-nato-cogoric-vze-nadali-ukraini-dopomogu-na-209-milarda-rutte.html> (дата звернення: 18.10.2024).

45. Стандарти НАТО: механізм і темпи впровадження, адаптація до українських реалій. *Інформаційне агентство АрміяInform*.

URL: <https://armyinform.com.ua/2021/02/12/standarty-nato-mehanizm-i-tempy-vprovadzhennya-adaptacziya-do-ukrayinskyh-realij/> (дата звернення: 19.10.2024).

46. Столтенберг: лише 5 країн НАТО витрачають на свою оборону необхідні 2 відсотки ВВП. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28366766.html> (дата звернення: 25.10.2024).

47. США, Велика Британія, ЄС та Канада відключають Росію від SWIFT – спільна заява. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rossiya-swift/31725414.html> (дата звернення: 31.10.2024).

48. Тодоров І. Україна–НАТО: сучасний стан відносин і перспективи. *Міжнародний науковий вісник*, 2023. №. 1-2 (27-28). С. 10-20.

49. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Республікою Польща. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009> (дата звернення: 29.10.2024).

50. Угорщина знову заблокувала шлях в НАТО для Швеції: голосування відхилили. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/world/ugorshchina-vidkinula-protokol-erdogana-shchodo-vstupu-shveciji-v-nato-golosuvannya-zirvano-12435408.html> (дата звернення: 22.10.2024)

51. Україна підписала з НАТО оновлену редакцію дорожньої карти з оборонно-технічного співробітництва. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/12/12/7104177/> (дата звернення: 30.10.2024).

52. Україна подає заявку на пришвидшений вступ до НАТО – Зеленський. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraina-vstup-do-nato/32059640.html> (дата звернення: 29.10.2024).

53. Український безпековий компакт: лідери країн-союзників і партнерів узгодили нову домовленість на підтримку Києва. *Голос Америки Українською*. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukraine-compact/7694538.html> (дата звернення: 31.10.2024).

54. Федуняк С. Від Праги до Стамбула: динаміка відносин України і НАТО. *Буковинський журнал*, 2004. № 3-4. С. 65

55. Шольц на зустрічі з Байденом: НАТО не має ставати стороною війни в Україні. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/10/18/7196519/> (дата звернення: 30.10.2024).

56. Яковюк І. В., Білоусов Є. М. Національна безпека України в умовах нових викликів європейській та євроатлантичній солідарності: монографія. Харків: «ФО-П Рубан В.В.», 2022. 148 с.

57. «A strong NATO in a changed world». Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the «Brussels Forum». *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_108215.htm (date of access: 18.10.2024).

58. 2022 Russian-Ukrainian Conflict, European Energy Crisis and Resource Diversification Agenda ODS Consulting Group. URL: <https://ods.consulting/insights/2022-russian-ukrainian-conflict-european-energy-crisis-and-resource-diversification-agenda/> (date of access: 01.11.2024).

59. Adler E., Barnett, M. A Framework for the Study of Security Communities // *Security Communities* / E. Adler, M. Barnett (eds.). Cambridge University Press, 1998. P. 29–66.

60. Biden Administration Announces New Security Assistance Package for Ukraine. U.S. Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3918523/biden-administration-announces-new-security-assistance-package-for-ukraine/> (date of access: 28.10.2024)

61. Boulding K. E. *International Systems: Peace, Conflict Resolution, and Politics*. New York: Harper & Row, 1975. 312 p

62. Brian C. Rathbun, *Trust in International Cooperation: International Security Institutions, Domestic Politics, and American Multilateralism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012).

63. Committees. NATO. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49174.htm (date of access: 30.10.2024).
64. Consensus decision-making at NATO. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_49178.htm?selectedLocale=en (date of access: 17.10.2024).
65. Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2024) NATO. 2024. URL: <http://surl.li/bcpihy> (date of access: 30.10.2024).
66. Deutsch K. W. et al. Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience. Princeton: Princeton University Press, 1957. 228 p.
67. EKFR. Survive and thrive: A European plan to support Ukraine in the long war against Russia. URL: <https://ecfr.eu/publication/survive-and-thrive-a-european-plan-to-support-ukraine-in-the-long-war-against-russia/> (date of access: 22.10.2024)
68. EU sanctions against Russia explained. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia-explained/#sanctions> (date of access: 01.11.2024).
69. Full transcript of President Biden's speech in Warsaw on Russia's invasion of Ukraine. *ABC News*. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301> (date of access: 19.10.2024)
70. Haas E. B. Beyond the Nation-State. Functionalism and International Organization. Stanford: Stanford University Press, 1964. 595 p
71. Infografik: Die Top 10 Unterstützer der Ukraine. *Statista Daily Data*. URL: <https://de.statista.com/infografik/27275/ruestungs-und-waffenhilfezusagen-von-regierungen-an-die-ukraine/> (date of access: 30.10.2024).
72. Kampfner J. Germany's change of heart is now pivotal to the war in Ukraine. Here's why. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/may/15/germany-war-in->

ukraine-olaf-scholz-volodymyr-zelenskiy-military-aid-policy (date of access: 22.10.2024)

73. Keohane R. O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton: Princeton University Press, 1984. 290 p.

74. Keohane, R. O. International Institutions: Two Approaches. *International Studies Quarterly*, 1988, № 32 (4), P. 379–396.

75. Keohane, R. O., Martin, L. L. The Promise of Institutional Theory. *International Security*, 1995, № 20 (1), P. 39–51.

76. Keohane, R., Nye, J. Transgovernmental Relations and International Organizations. *World Politics*, 1974, № 27 (1), P. 39–62.

77. Kovryk-Tokar L., Pavliuk M. Ukraine-Russia-NATO relations in security context on post-soviet region (Part I. From the beginning of 1990s till middle 2000s). L. Kovryk-Tokar, M. Pavliuk. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2015. P. 130-135

78. Mearsheimer, J. J. *The Tragedy of Great Power Politics*, 2001. 464 p.

79. Military Committee. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49633.htm (date of access: 17.10.2024).

80. Morgenthau H. J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 7th ed. New York: McGraw-Hill, 2005. 752 p.

81. NATO 2022 Strategic Concept. *NATO*. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept/> (date of access: 17.10.2024)

82. NATO recognises Ukraine as Enhanced Opportunities Partner. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_176327.htm (date of access: 25.10.2024).

83. NATO Secretary General. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/topics_50094.htm?selectedLocale=en (date of access: 19.10.2024).

84. NATO Trust Fund Ukraine - Command, Control, Communications and Computers (C4). *NATO*. URL:

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160712_1606-trust-fund-ukr-c4.pdf. (date of access: 18.10.2024)

85. NATO Trust Fund Ukraine - Cyber Defence. *NATO*. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160712_1606-trust-fund-ukr-cyberdef.pdf. (date of access: 18.10.2024)

86. NATO Trust Fund Ukraine - Logistics and Standardization. *NATO*. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160712_1606-trust-fund-ukr-log-stand.pdf. (date of access: 18.10.2024)

87. NATO Trust Fund Ukraine - Medical Rehabilitation. *NATO*. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_10/20171025_1710-trust-fund-ukr-medical-reh.pdf. (date of access: 18.10.2024)

88. NATO Trust Fund Ukraine - Military Career Transition. *NATO*. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160712_1606-trust-fund-ukr-mil-career.pdf. (date of access: 18.10.2024)

89. NATO-Ukraine Commission (1997-2023). *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50319.htm (date of access: 17.10.2024).

90. O'Hanlon, M. Beyond NATO: A New Security Architecture for Eastern Europe. Brookings Institution Press, 2017. 171 p.

91. Orbán on Zelenskyy's victory plan: More than frightening. *POLITICO*. URL: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-volodymyr-zelenskyy-victory-plan-frightening-war-russia/> (date of access: 30.10.2024).

92. Poland's aid for Ukraine. *The official website of the President of the Republic of Poland*. URL: <https://www.president.pl/news/polish-aid-for-ukraine,93908> (date of access: 02.11.2024).

93. Prime Minister's Office, 10 Downing Street. UK to stand with Ukraine for as long as it takes, PM to tell NATO, 2024. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-to-stand-with-ukraine-for-as-long-as-it-takes-pm-to-tell-nato> (date of access: 25.10.2024)

94. Russia-Ukraine war: UK training programme gets under way. *BBC News*. 2022. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-62102451> (date of access: 22.11.2024)
95. Russia's Invasion of Ukraine: Turkey's Response and Black Sea Access Issues. *Congressional research service*. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11885> (date of access: 30.10.2024).
96. Russia's war on Ukraine: financial and trade sanctions. *Congressional Research Service*. 22 Feb, 2023. P. 2. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12062>
97. Service R. R. Poland Transfers 10 Fighter Jets To Ukraine Ahead Of Expected Counteroffensive. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. URL: <https://www.rferl.org/a/poland-transfers-fighter-jets-ukraine-counteroffensive/32402159.html> (date of access: 02.11.2024).
98. Statement by the North Atlantic Council on Russia's attack on Ukraine. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_192404.htm?utm_source=twitter&utm_medium=smc&utm_id=220224+ukraine+nac+statement (date of access: 30.10.2024).
99. Strategic Concept 2010. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_82705.htm (date of access: 17.10.2024)
100. The Long War in Ukraine. *Foreign Affairs*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/long-war-ukraine-russia-protracted-conflict> (date of access: 22.10.2024).
101. Trump's foreign policy moments (2021) Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments> (date of access: 15.10.2024)
102. Turkey Closes Bosphorus to All Warship Traffic. *The Maritime Executive*. URL: <https://maritime-executive.com/article/turkey-closes-bosphorus-to-all-warship-traffic> (date of access: 25.10.2024).

103. U.S. Security Cooperation with Ukraine. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine/> (date of access: 21.11.2024).
104. U.S.-Ukraine Bilateral Security Agreement. *Congressional research service*, 2024. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN12385>
105. UK to extend training programme for Ukrainian Armed Forces personnel throughout 2025. *GOV.UK*, 2024. URL: <http://surl.li/lhwddid> (date of access: 25.10.2024)
106. Ukraine Support Tracker - A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine. *Kiel Institute*. URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/> (date of access: 24.10.2024).
107. Verhelst, A. NATO Decision-Making: Between Consensus and Majority. *KU Leuven*, 2023. URL: https://ghum.kuleuven.be/ggs/publications/WP230_Verhelst_Nato_Decision_Making (date of access: 17.10.2024).
108. Wales Summit Declaration. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (date of access: 18.10.2024).
109. Walt, S. M. Why Alliances Endure or Collapse. *Survival*, 1997, № 39 (1), pp. 156–179.
110. Waltz K. N. *Theory of International Politics*. Reading, 1979. 328 p.
111. Warsaw Summit Communiqué. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm (date of access: 30.10.2024).
112. Washington and Berlin are slow-walking Ukraine's bid for a NATO invitation URL: <https://www.politico.eu/article/volodymyr-zelenskyy-ukraine-nato-bid-us-germany/> (date of access: 30.10.2024)
113. Washington Summit Declaration issued by NATO Heads of State and Government, 2024. *NATO*.

URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm?selectedLocal_e=uk (date of access: 24.10.2024)

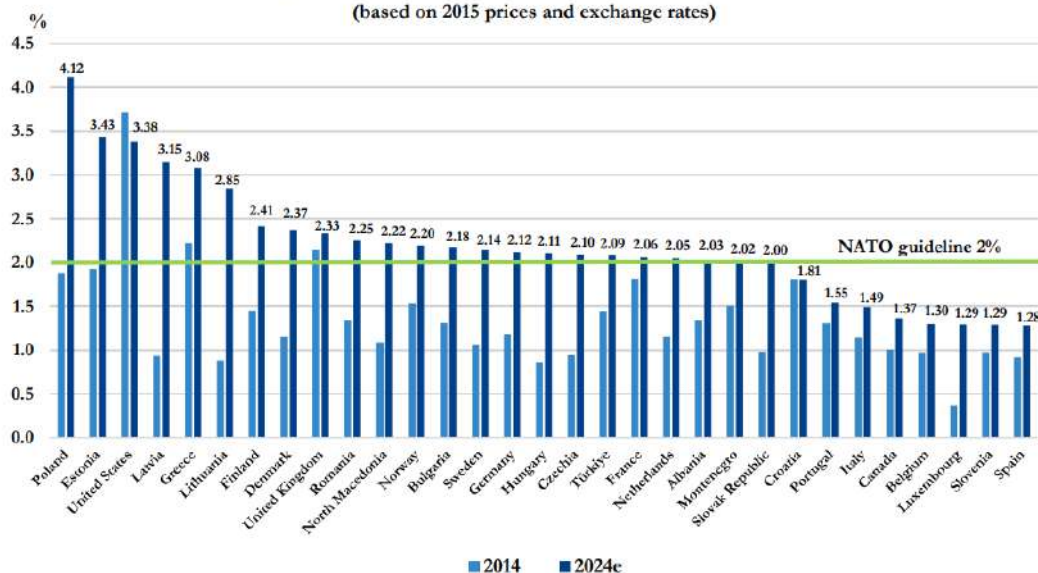
114. Years of miscalculations by U.S., NATO led to dire shell shortage in Ukraine. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/investigates/special-report/ukraine-crisis-artillery/> (date of access: 22.10.2024)

ДОДАТКИ

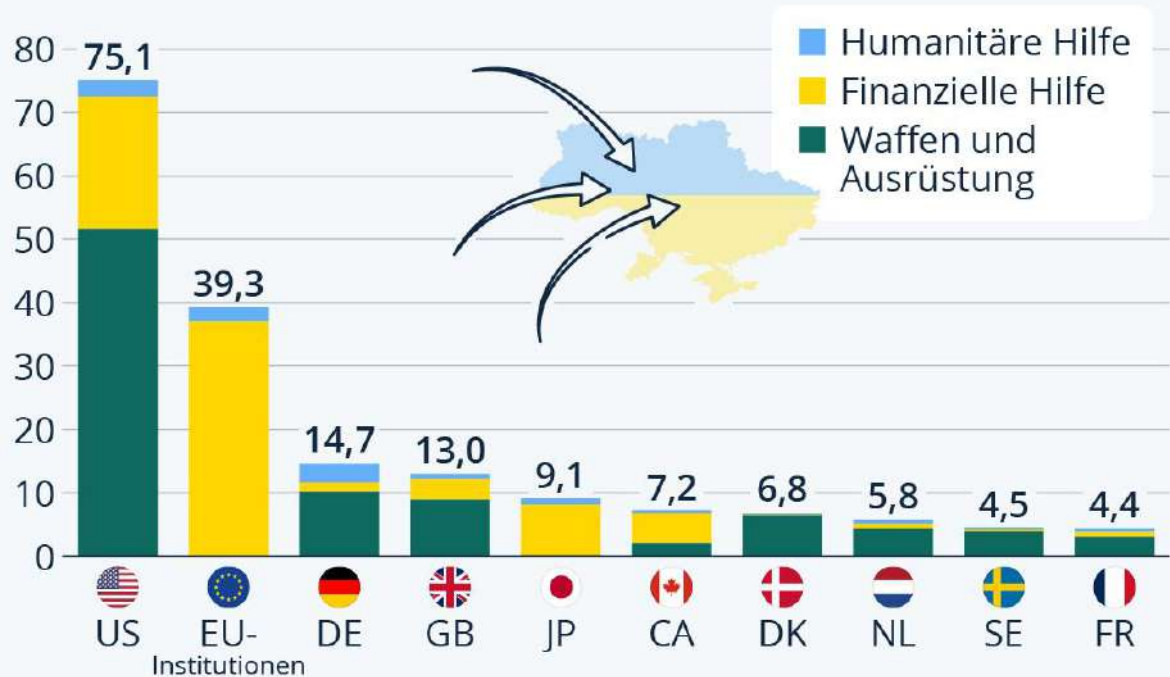
Додаток А. Оборонні витрати країн-членів НАТО за часткою ВВП [106]

Graph 4 : Defence expenditure as a share of GDP (%)
(based on 2015 prices and exchange rates)

Die Top 10 Unterstützer der Ukraine

Regierungshilfen an die Ukraine nach Ländern
vom 24.01.2022 bis zum 30.06.2024 (in Mrd. Euro)

Quellen: IfW Kiel, Ukraine Support Tracker

statista